

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Daniel Dolejší

**Příčiny existence francouzské Cizinecké legie
v současnosti**

Diplomová práce

Praha 2015

Autor práce: **Bc. Daniel Dolejší**

Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.**

Datum obhajoby: **2015**

Bibliografický záznam

Dolejší, Daniel. Příčiny existence francouzské Cizinecké legie v současnosti. Praha, 2015. 94 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí diplomové práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Abstrakt

Tématem práce je francouzská Cizinecká legie, jejíž existence je zkoumána z hlediska národních zájmů a strategické kultury Francie. Autor k tématu přistupuje tak, že na základě předem definovaných národních zájmů a strategické kultury ve vybraných časových periodách hodnotí, zda jednotky Cizinecké legie pomáhaly naplňovat francouzské národní zájmy a jestli jejich činnost byla v souladu se strategickou kulturou Francie.

Hlavním závěrem práce je potvrzení hypotézy, že Cizinecká legie nebyla zrušena z toho důvodu, že v každé době plnila důležitou roli při dosahování tehdy aktuálních národních zájmů Francie. Na druhé straně se zcela nepotvrdila hypotéza, že strategická kultura vždy působila jako podpůrný prvek, který pozici Legie v rámci francouzských ozbrojených složek stabilizoval a upevňoval. Především v meziválečném období tomu bylo spíše naopak. Autor také dospěl k závěru, že pozice Legie je v současné době nenahraditelná vzhledem k nízkému počtu jednotek států EU vycvičených pro boj v zahraničí. Roli legionářů vidí především v řešení regionálních konfliktů pod mandátem OSN či v rámci NATO.

Abstract

The core theme of this diploma thesis is the French Foreign Legion that is examined from the point of view of national interests and strategic culture of France. It is very unusual in developed countries to have foreigners as a part of national army. Goal of the thesis is to discover and describe the causes of continuing existence of the

French Foreign Legion. First of all, the author defines national interests and strategic culture of France for certain periods, and then he assesses the contribution of the Legion to fulfillment of goals connected to the national interests and the strategic culture.

To the main conclusions of this work belongs that the first hypothesis was confirmed, the French Foreign Legion helped to reach goals based on national interests in certain periods. On the other hand, the second hypothesis was not completely confirmed. The author expected that the strategic culture always stabilizes and supports the role of the Legion, but he found out the opposite for the interwar period. The author supposes higher importance of the Legion in the area of peacekeeping operations under a mandate of the UN or NATO because the EU currently lacks troops prepared to be deployed abroad.

Klíčová slova

Francouzská cizinecká legie (Légion étrangère), národní zájmy, strategická kultura, vojenská doktrína, Charles de Gaulle, Alžírsko

Keywords

French Foreign Legion (Légion étrangère), national interest, strategic culture, military doctrine, Charles de Gaulle, Algeria

Rozsah textu

151 244 znaků včetně mezer, 22 264 slov (od úvodu po závěr)

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Teplicích dne 26. prosince 2014

Daniel Dolejší

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. PhDr. Tomáši Karáskovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky, které mi poskytoval při vedení této práce.

Seznam zkratk

1 REC	První tankový pluk Cizinecké legie
2 REI	Druhý pěší pluk Cizinecké legie
2 REP	Druhý paradesantní pluk Cizinecké legie
6 REG	Šestý ženijní pluk Cizinecké legie
EHS	European Economic Community (Evropské hospodářské společenství)
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu (European Free Trade Association)
EU	Evropská unie
FLN	Front de Libération Nationale (socialistická politická strana v Alžírsku)
G20	Skupina největších ekonomik světa
G8	Sdružení osmi nejvyspělejších států světa
HDP	Hrubý domácí produkt
NATO	Severoatlantická aliance
OAS	Organisation de l'armée secrète (francouzská ultrapravicová nacionalistická militantní organizace)
OSN	Organizace spojených národů
R2P	Responsibility to protect
RB	Rada bezpečnosti
RPF	Rassemblement du peuple français (francouzská politická strana)
SBOP Policy)	Společná bezpečnostní a obranná politika (Common Security and Defence Policy)
SS	Schutzstaffel (Ochranný oddíl)
SSSR	Sovětský svaz

SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika (Common Foreign and Security Policy)
USA	Spojené státy americké
WTO	World Trade Organization (Světová obchodní organizace)

Obsah

Úvod	11
1. Obecná definice národních zájmů.....	18
1.1 Národní zájmy Francie v meziválečném období	22
1.1.1 Demontrace francouzské moci v Maroku.....	24
1.1.2 Francie v Levantě po první světové válce	25
1.2 Národní zájmy Francie po druhé světové válce a prezident de Gaulle	27
1.2.2 Alžírská válka o nezávislost	33
1.3 Národní zájmy Francie v současnosti a vztah vůči EU	35
1.3.1 Válka v Zálivu.....	37
1.3.2 Destabilizace evropského regionu	38
2. Obecná definice strategické kultury	40
2.1 Změna francouzské vojenské doktríny v meziválečném období.....	49
2.2 Strategická kultura Francie po druhé světové válce	57
2.2.1 Projevy změny strategické kultury v Indočíně a Alžírsku	60
2.3 Strategická kultura Francie po konci studené války.....	62
2.3.2 Strategická kultura EU	64
2.3.3 Předpověď vývoje strategické kultury EU	66
2.3.4 Konflikty po konci studené války z hlediska strategické kultury	67
3. Příčiny přetrvávající existence Cizinecké legie	69
3.1 Meziválečné období	69
3.2 Po konci druhé světové války.....	70
3.3 Konec studené války	72
Závěr.....	76
Summary	79
Seznam zdrojů.....	81
Projekt diplomové práce	87

Úvod

Tématem práce je francouzská Cizinecká legie a příčiny její pokračující existence. Francouzská Cizinecká legie je specifickou složkou francouzské armády, v jejíž řadách bojují od založení v roce 1831 až do současnosti občané jiných států. V současné době je v demokratickém světě tato forma najímání vojáků až na výjimky překonána. Jednou z těchto výjimek je i francouzská Cizinecká legie (dále například Španělská legie, která se ovšem skládá pouze z vojáků, jejichž mateřským jazykem je španělština, dalším příkladem jsou jednotky nepálských Gurkhů působících v rámci britské armády, kteří navazují na spolupráci trvající od roku 1815¹). Tato práce má za cíl odpovědět na otázku, proč francouzská Cizinecká legie odolala trendu rušení žoldnéřských armád a zachovala se až do současnosti.

Legie se od svého založení zúčastnila vojenských akcí na všech kontinentech naší planety (vyjma Antarktidy). V důsledku francouzské koloniální minulosti Cizinecká legie často zasahuje v bývalých francouzských koloniích. V posledních třech dekadách však byli legionáři využiti v mnohem širším prostoru, například v Libanonu, Kuvajtu, Somálsku, Bosně, také ve Rwandě, často jako součást mezinárodních mírových sborů v rámci OSN. Francouzská Cizinecká legie je jedním z nástrojů, který napomáhá Francii v plnění aliančních závazků, udržování silného postavení v rámci mezinárodního společenství a demonstraci síly mimo vlastní území. V následujícím textu se budu snažit dokázat, že Legie není pouze symbolem či tradicí, která se udržuje do dnes (na rozdíl od papežské švýcarské gardy ve Vatikánu), ale jedná se o elitní jednotku v rámci armádních složek Evropy, která Francii pomáhá v dosahování národních zájmů. To je důvod, proč jsem si Cizineckou legii vybral jako téma práce – jedná se o důležitý prvek francouzských mezinárodních vztahů. Základní hypotézou práce je, že Cizinecká legie určitým způsobem napomáhá k naplňování národních zájmů Francie, a proto nedošlo k jejímu zrušení.²

Národní zájmy Francie však nejsou jediným faktorem, který existenci Cizinecké legie podporuje. Stejně tak, jako má každý stát své specifické zájmy, má každý stát i svou specifickou kulturu. Pro teorii strategické kultury, kterou budu v této práci

¹ Marek 2009

² Křížek 1994; Odstrčil 2011

podrobně rozebírat, můžeme nalézt řadu definic. Všechny se ale shodují na tom, že strategická kultura se mění velmi zřídka, pozvolna a typicky za velmi nestandardních podmínek, jako jsou například systémové války, masivní humanitární krize apod. Odborná literatura tyto podmínky označuje jako šoky.³ Jako příklad takových šoků jsou nejčastěji uváděny válečné konflikty, které mohou být významným katalyzátorem změny strategické kultury a akademici často ve svých pracích mezi sebou propojují teorii strategické kultury a prvky související s armádou (strategie boje, volba vojenské doktríny, bezpečnostní politika, imperialismus). Dospěl jsem proto k druhé hypotéze, která říká, že pokračující existence a aktivita Cizinecké legie je ovlivňována i strategickou kulturou státu.⁴

Cílem práce je nejdříve zjistit, jaké jsou národní zájmy Francie, jak a na základě čeho se vyvíjely. Dalším cílem je ověřit základní parametry francouzské strategické kultury a zjistit, jaké události a jakým způsobem ovlivnily její vývoj. Po splnění těchto dvou dílčích cílů se budu moci soustředit na hlavní cíl této práce, kterým je odpověď na otázku, jakým způsobem národní zájmy a strategická kultura ovlivnily Cizineckou legii a jaké jsou důvody její přetrvávající existence.

Vyhledat relevantní literaturu, která by zkoumala strategickou kulturu, či národní zájmy ve vztahu ke konkrétní armádě, bylo velmi obtížné. Autoři se častěji snaží vytvořit vlastní teorii strategické kultury, aniž by řešili její empirickou platnost, nebo na základě sledování diskursu a praxe určují národní zájem pro dané období, ovšem v tomto bodě jejich výzkum končí. Zkoumání vztahu strategické kultury, případně národních zájmů a armády je v akademické literatuře vzácný. Výjimku tvoří práce Rasmussena, který se zaměřuje na změny v dánské armádě způsobené proměnou dánské strategické kultury. Říká, že studium strategické kultury spočívá v hledání zdrojů, které určují základní předpoklady, hodnoty, normy a přesvědčení, která formují společnost. Když řeší otázku, jakým způsobem lze studovat strategickou kulturu, připomíná debatu mezi Johnstonem a Grayem, přičemž souhlasí s Grayem, že nelze změřit dopad strategické kultury na strategické chování. Gray na druhé straně charakterizuje kulturu jako kontext, ve kterém se vše odehrává, ale nedokáže rozlišovat mezi předmětem a vysvětlením. Johnston doslova říká, že podle Graye „*na všem záleží*

³ Gray 2007, s. 7; Lantis 2002, s. 111; Rasmussen 2005, s. 83

⁴ Kier 1995; Lantis 2002; Skemperis 2003; Rasmussen 2005

a vše je spojeno se vším ostatním.“ Proto Rasmussen dospěl k názoru, že kulturu je vhodné zkoumat na základě praxe (practice theory). Tvrdí, že diskurs a praxe ve většině případů společně utváří kulturu. Konec studené války označuje za jeden z „šoků“, které státům otevírají nové možnosti vlivem strukturálních změn. Tyto šoky pak mohou vyvést z rovnováhy diskurs s praxí, a tak přestává platit, že společně utváří kulturu, ale naopak jsou ve vzájemném rozporu. Proto je důležité se při studiu strategické kultury zaměřit právě na tyto dva elementy a zkoumat, jaký je jejich vzájemný vztah.⁵

Rasmussen svůj výzkum dělí do několika časových period, ve kterých zkoumá, jakou povahu měl diskurs a jaká byla politická a bezpečnostní praxe. Stejný postup jsem zvolil při zkoumání vývoje strategické kultury v této práci. Dvacáté století jsem rozdělil na časové periody, které jsou ohraničené „šoky“ (první a druhá světová válka, konec studené války), a tak předpokládám, že nejen došlo ke změně strategické kultury, ale také mohlo dojít k onomu střetu diskursu s uplatňovanou praxí. Podobný postup zvolil i Cornish, který se ovšem věnuje vývoji strategické kultury EU od devadesátých let, a tak nevyužívá rozdělení historie do několika period a zabývá se pouze jednou konkrétní. Při výzkumu se také zaměřuje na diskurs a praxi. Povahu diskursu často demonstruje na základě různých usnesení a prohlášení nejvyšších orgánů nebo představitelů EU (Evropská rada, Vysoký představitel Evropské unie pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku). Praxi zkoumá tak, že se zabývá konkrétními prvky, kterými jsou schopnosti evropských jednotek dané počtem vojáků, vybavením, tréninkem a rychlostí nasazení. Dále zkoumá důvěryhodnost a legitimitu vojsk EU, což provádí na základě studia konkrétních konfliktů, kterých se vojska EU zúčastnila a jejich výsledků. Také řeší vztah mezi EU a NATO, kde podobně jako Rasmussen představuje hlavní znaky diskursu (rozdílné názory na partnerství USA a Evropy) a následně řeší, zda se tento diskurs odráží i do praxe.⁶ Ve své práci jsem se tak odrazil od teorie, že strategickou kulturu je vhodné zkoumat na základě proměn diskursu a sledováním praxe v daných časových periodách, které jsem si stanovil podobně jako Rasmussen. Stejně jako Cornish jsem diskurs zkoumal převážně na základě prohlášení a usnesení vlád či čelních představitelů státu a pro účely výzkumu praxe jsem se zaměřil na vybrané konflikty.

⁵ Rasmussen 2005, s. 70-72

⁶ Cornish a Edwards 2005, s. 801-820

Stuenkel se na rozdíl od Rasmussena nebo Cornishe věnuje zkoumání národních zájmů. Na základě zaměření pozornosti na prohlášení bývalých čelních představitelů Indie, jejích významných spojenců a také činnosti státu v mezivládních organizacích, určuje dominantní národní zájem Indie. Zároveň však věnuje pozornost aspektům, které dosažení tohoto zájmu brání. Proto se zabývá vybranými regionálními konflikty (otázka bezpečnosti) a v rovině ekonomického soupeření a boje o pozici regionálního lídra se věnuje problematice vztahů s Čínou. Stejně jako oba předešní autoři zkoumá povahu diskursu, když říká, že problematika vztahů Indie s Čínou je vzhledem ke stále nevyřešené otázce Kašmíru a vztahů Indie s Pákistánem neprávem opomíjeným faktorem, na kterém závisí dosažení národních zájmů Indie, které si autor předem stanovil. Současně však věnuje pozornost i praxi, pomocí které demonstruje úspěšné případy navázání regionálních vztahů.⁷

Ačkoliv jsem si vědom toho, že Cruz nepatří mezi uznávané kapacity z oblasti výzkumu mezinárodních vztahů, jeho práce byla přínosnou inspirací, jelikož je zaměřena výhradně na to, jak brazilská armáda přispívá k plnění národních zájmů Brazílie. Znovu se zde objevuje společný prvek pro všechny výše zmíněné práce. Autor charakterizuje národní zájmy Brazílie na základě proslovů brazilského prezidenta směrem k národnímu kongresu, dále také čerpá z oficiálních dokumentů (brazilská ústava). Roli armády při naplňování národních zájmů určuje tak, že armádu nejdříve rozdělí na tři samostatné složky, a pak se zaměřuje na to, zda tyto složky v konfliktech, kterých byly součástí, jednaly v souladu s brazilskými zájmy.⁸ Ve své práci tak budu nejdříve zkoumat obecný diskurs – vyjádření čelních představitelů, situaci na domácí politické scéně, činnost související se členstvím v mezinárodních organizacích a na základě toho určím proklamované národní zájmy pro dané období. Následně se zaměřím na konkrétní konflikty, u kterých budu zkoumat, zda činnost Cizinecké legie odpovídala předem stanoveným národním zájmům Francie.

Jelikož je Cizinecká legie jednotkou profesionálů bojujících v zahraničí, lze z této informace vyvodit, že pro tuto práci budou relevantní data, která se například zabývají diskuzí nad volbou armády složené z branců či armády profesionální, která ve Francii probíhala ve dvacátých až třicátých letech dvacátého století a s tím související

⁷ Stuenkel 2012, s. 35-38

⁸ Cruz 1996, s. 5-26

volbou mezi doktrínou ofenzivní či defenzivní.⁹ V rámci meziválečného období je vhodné se zaměřit i na národní zájmy Francie vycházející z šíření vlivu v oblasti Středoziemního moře a také v oblasti dnešní Sýrie, kde se střetla s Araby bojujícími o syrskou nezávislost, kteří minimálně z počátku byli podporováni Británií.¹⁰ Důležité jsou i informace, které se týkají francouzských zájmů v koloniích, jelikož Cizinecká legie vždy primárně sloužila jako dohled nad koloniemi. V kontextu dekolonizace je potom třeba se ptát, proč ke zrušení Legie nedošlo.¹¹ V neposlední řadě je vhodné se zaměřit i na bezpečnostní preference Francie v rámci EU a především na její pozici v rámci ozbrojených složek Unie.¹² Ve své práci se budu zabývat i otázkou, zda existenci Cizinecké legie ovlivňují zájmy samotné EU.¹³

Ovšem než se budu moci zabývat tím, jak národní zájmy a strategická kultura Cizineckou legii ovlivnily, je třeba oba termíny přesně definovat. K definici národních zájmů jsem využil práce několika autorů, kteří tuto problematiku řeší. Se základy konceptu přichází v šestnáctém století Machiavelli, na kterého navázal Rousseau.¹⁴ Z těchto autorů pak čerpá Morgenthau, kterého považuji za klíčového autora v oblasti definice realistického pojetí národních zájmů. Rozšíření realistického konceptu potom přináší Kenneth Waltz.¹⁵ Ze současných autorů jsem využil článek Phama, který je výrazně ovlivněn prací Morgenthaua, avšak z jeho článku plyne, že příkládá důležitost i mezinárodním organizacím, které podle něho mohou napomáhat dosažení národních zájmů.¹⁶ Neack se zabývá tím, jak se národní zájmy promítají do peacekeepingových operací, které probíhají pod hlavičkou mezinárodních organizací, konkrétně OSN.¹⁷ Článek od Miskela jsem zařadil z toho důvodu, že poukazuje na existenci i jiných národních zájmů než pouze vojenských, čímž doplňuje Morgenthaua, který existenci nevojenských zájmů připouští, ale nevěnuje jim větší pozornost.¹⁸ Využil jsem i část publikace od Xue-Tonga, ve které odděluje státní zájem od národního.¹⁹

⁹ Kier 1995, s. 65-93

¹⁰ Kuhn 2011, s. 5-56

¹¹ De Gaulle 1972, s. 27-44; Slocum 1994

¹² Dufourcq 2010

¹³ Buchan 2012

¹⁴ Russel 2005, s. 227-228

¹⁵ Burchill 2005, s. 43

¹⁶ Pham 2008, s. 256-265

¹⁷ Neack 1995, s. 181-196

¹⁸ Miskel 2002, s. 95-104

¹⁹ Xue-Tong 2008, s. 7-11

K definici strategické kultury jsem využil několika článků Meyera, který se zabývá nejen strategickou kulturou obecně, ale také charakteristickými prvky pro jednotlivé státy včetně Francie a dále jsem našel cenné informace i v jeho článku o strategické kultuře v rámci EU.²⁰ Na rozvoj teorie strategické kultury a její rozmach po konci Studené války se zaměřil Lantis. Působení strategické kultury na chování států řeší Berger, který si jako konkrétní příklad vybral Japonsko a zkoumá důvody jeho antimilitantního chování, ačkoli jak sám uvádí, byly doby, kdy toto chování bylo v rozporu s jeho národními zájmy a tím, co by se z pohledu realistické teorie dalo očekávat.²¹ Další případ antimilitarismu vycházejícího ze strategické kultury uvádí Banchoff a Duffield na příkladu Německa.²² Snyder se zase snažil zjistit, jak strategická kultura ovlivňovala nukleární doktrínu USA a Sovětského svazu.²³ Ve své práci představím i možné spojení mezi Huntingtonovou teorií střetu civilizací a strategickou kulturou.²⁴

Téma bude zpracováno jako jednopřípadová studie. Určil jsem si dvě nezávislé proměnné, které ovlivňovaly a nadále přispívají k existenci Cizinecké legie. První nezávislou proměnnou jsou národní zájmy a druhou strategická kultura Francie. Tyto nezávislé proměnné přesně definuji. Dále si vymezím časové úseky, v jejichž rámci budu zkoumat, jaké národní zájmy v bezpečnostně-obranné oblasti Francie měla a jaké byly klíčové aspekty její strategické kultury v této periodě. Na základě předešlého výzkumu se pokusím na příkladu francouzské Cizinecké legie demonstrovat, jak národní zájmy a strategická kultura Legii ovlivňují a co přispívá k tomu, že tato složka francouzské armády funguje i v současnosti. Jakým způsobem toto ovlivňování probíhá, lze vypočítat sledováním vývoje strategické kultury a národních zájmů Francie ve vybraných časových úsecích. Jak jsem již uvedl v úvodu, zaměřím se především na zkoumání diskursu v daném období a na praxi, kterou budu demonstrovat pomocí vybraných konfliktů. Časové úseky nejsou vybrány nahodile, ale jsou ohraničeny událostmi, u kterých předpokládám, že měly kapacitu ke změně strategické kultury, případně národních zájmů Francie. Zda k ní skutečně v daných úsecích došlo, budu zkoumat v rámci jednotlivých kapitol a podkapitol.

²⁰ Meyer 2011, s. 669-690

²¹ Lantis 2002, s. 82-113

²² Banchoff 1999, s. 1-22; Duffield 1998

²³ Gray 1999, s. 58

²⁴ Lantis 2002, s. 101, 105

Z předešlých řádků vyplývá i struktura práce, která začíná kapitolou obecně definující národní zájem. V následujících podkapitolách je zkoumán národní zájem Francie pro stanovené časové periody a vybrané konflikty, kterých se v daném období Francie zúčastnila. Další kapitola definuje strategickou kulturu a uvádí i kritiku tohoto konceptu. V podkapitolách je předmětem výzkumu povaha strategické kultury Francie. Podkapitoly se věnují stejným časovým úsekům jako v předchozí části zabývající se národními zájmy a také jsou zde pasáže zaměřené na konkrétní konflikty. Navazující kapitola by měla zodpovědět hlavní výzkumnou otázku této práce, kterou je příčina existence Cizinecké legie v současnosti. V závěru shrnu poznatky, ke kterým jsem v práci dospěl.

1. Obecná definice národních zájmů

Práce se bude opírat o koncept národních zájmů tak, jak ho definují zástupci realismu. Machiavelliho doktrínu *raison d'état* z první poloviny šestnáctého století považují za první definici národních zájmů. Machiavelli definoval koncept, na základě kterého lze ospravedlnit války, které nejsou morální. Poukazuje na existenci státních zájmů, které v pomyslném žebříčku leží nad morálními hodnotami, přičemž tyto zájmy ovlivňují zahraniční politiku a diplomacii státu.²⁵ Meinecke, který studuje dílo Machiavelliho, říká, že se stát chová jako živý organismus, který dle přírodních zákonů bojuje o své přežití a usiluje o svou bezpečnost a zachování za každou cenu, čímž se snaží ukázat, proč jsou národní zájmy státu důležitější než ty morální.²⁶

Burchill za jednoho ze zakladatelů realistického konceptu národních zájmů pokládá i Rousseaua. Ten operuje s termínem všeobecné vůle, kde předpokládá, že politická komunita je schopna hájit společné zájmy v případě, že se jedná o rozhodnutí ovlivňující všechny obyvatele (nevyklučuje existenci individuálních zájmů, ale ty musí jít v případě kolektivního rozhodování stranou). Tvrdí, že vždy ve společnosti existují jisté zájmy, které jsou pro danou společnost identické. Pokud by takové zájmy neexistovaly, nemohla by existovat ani společnost. Tuto myšlenku Rousseaua o nutné existenci společných zájmů v rámci jedné společnosti lze označit za základ vývoje konceptu národních zájmů.²⁷

Mezi nejvýznamnější teoretiky mezinárodních vztahů dvacátého století, kteří definovali národní zájem, patří Hans Morgenthau. Podle něho má národní zájem dva pilíře: přetrvávající vlastní zájmy a boj o moc plus nevyhnutelné spojení mezi morálními principy a státnictvím. Podle Morgenthaua toto uspořádání ovlivňuje politiku státu tak, že každá politická akce je brána jako krok směrem k udržení, rozšíření nebo demonstrování vlastní moci. Přání být dominantním aktérem v mezinárodních vztazích determinuje politickou aktivitu. Cílem je zachování rovnováhy moci, snaha o získání větší moci nebo snaha o demonstraci své vlastní moci, čímž státy mohou udržet status quo nebo získat ještě větší moc.²⁸

²⁵ Russell 2005, s. 227-228

²⁶ Meinecke 1962, s. xxxii; Burchill 2005, s. 17

²⁷ Burchill 2005, s. 13-14

²⁸ Pham 2008, s. 257-260

Morgenthau dělí národní zájmy na dvě základní kategorie – zájmy životně důležité a sekundární. Jestliže se v této práci zabývám spojením mezi národními zájmy a francouzskou Cizineckou legií, podstatná je pro mě především první kategorie zájmů, i když částečně se budu věnovat i zájmům sekundárním. Životně důležité zájmy jsou spojené s bezpečností státu, jeho nezávislostí, ochranou institucí, občanů a hodnot. Pro plnění těchto zájmů je rozhodující politika v oblasti armády, obrany a hospodářství.²⁹

Morgenthauovu teorii národního zájmu rozvíjí jeho neorealistickej následovník Kenneth Waltz. Stejně jako Morgenthau považuje zajištění přežití národa a jeho bezpečnosti za nejvyšší národní zájem. Rozdíl lze spatřovat v tom, že zatímco Morgenthau národní zájem chápe jako cíl, podle kterého by se měla formovat zahraniční politika státu a politici by měli dělat vše pro jeho dosažení, což je činnost, která nutně nemusí skončit úspěchem, Waltz vidí národní zájem jako automatický signál, který elitám říká, jak se mají v dané situaci zachovat. Podle Waltze není možné, aby stát nesledoval své národní zájmy. Zároveň dodává, že politické elity mají značně omezený prostor k definici národních zájmů, jelikož ty už jsou dané na základě mezinárodního systému.³⁰

Ze současných teoretiků jsem se zabýval prací Phama, který čerpá z Morgenthaua a rovněž považuje za nejvyšší národní zájem bezpečnost a přežití státu. Říká, že k bezpečnosti státu nepřispívá pouze moc v podobě armády, ale hovoří o normativních omezeních, která napomáhají k udržení bezpečnosti a míru (mezinárodní právo, morálka, názor veřejnosti). Konkrétním příkladem může být založení Organizace spojených národů, která působí jako preventivní opatření k tomu, aby se supervelmoci uchýlily k extrémním formám jednání. Proto říká, že národním zájmem státu by měla být existence fungující organizace, jakou je OSN. Pham uvádí, že v některých případech mohou být národní zájmy států velmi podobné, a tak možná spolupráce není vyloučena. Na příkladu USA ukazuje, že aby mohly být dominující supervelmocí bez rivalů, což je historicky jejich národním zájmem, je pro ně důležité

²⁹ Marleku 2013, s. 416; Roskin 1994, s. 57

³⁰ Burchill 2005, s. 43

zachování rovnováhy sil v Evropě.³¹ To je zároveň národním zájmem Francie, tudíž se možná spolupráce v oblasti zachování rovnováhy sil v Evropě přímo nabízí.³²

Neack se ve svém článku zaměřila právě na OSN a činnost států v rámci této organizace. Řeší vztah mezi národními zájmy a peacekeepingem vykonávaným pod hlavičkou OSN. Domnívá se, že peacekeeping je pouze prostředkem států k dosažení národních zájmů a s jejich morálním přesvědčením nemá nic společného. Argumentuje tím, že státy, které se nejčastěji na peacekeepingových operacích podílí, jsou zároveň největšími exportéry zbraní do rozvojových zemí (Švédsko, Itálie, Nizozemsko, Brazílie). V těchto zemích pak nezasahují z toho důvodu, aby pomáhaly dosáhnout světového míru, ale aby zachovaly své odbytiště a zprůchodnily cesty, přes které jejich dodávky zbraní proudí.³³

Miskel představuje dva pohledy (teorie) na tvorbu národních zájmů. Tento autor na rozdíl od předešlé autorky vidí dvě možné konstrukce národních zájmů. O první možnosti říká, že vychází z realismu, jelikož klade velký důraz na armádu, která je synonymem moci. Cílem je zachování rovnováhy moci (balance of power). Druhou možností je tvorba národních zájmů propojených s vyššími zájmy, do kterých spadá otázka lidských práv, svobodný život bez ekonomické nouze, život bez nemocí a chorob. Autor uvádí, že se v devadesátých letech na Balkáně zasahovalo právě kvůli tomuto typu zájmů, ale také existuje protiargument, že například Spojené státy zasáhly proto, aby neztratily svou globální schopnost „soft power“. To, co Miskel nazývá vyššími zájmy, z mého pohledu není v konceptu národních zájmů úplnou novinkou. Už Morgenthau uznával existenci nevojenských zájmů, které vychází z historie a kultury daného státu. Nepřikládal jim však takovou pozornost.³⁴

Xue-tong se primárně zabývá analýzou národních zájmů Číny, avšak naráží na problematiku definice pojmů, která je v čínštině umocněná tím, že termíny státní zájem a národní zájem mají v literatuře často stejné označení. On tyto dva termíny odlišuje. Při definování státního zájmu odkazuje na Leninovu teorii, kde stát je nástrojem vládnoucí třídy v politice a státní organizace jsou nástrojem pro výkon domácí politiky. Jelikož

³¹ autor explicitně neuvádí, mezi kým by tato rovnováha měla být. Předpokládám, že má na mysli všechny státy v Evropě, což by znamenalo, že žádný není výrazně silnější než ostatní a není tak přímou konkurencí USA.

³² Pham 2008, s. 257-260

³³ Neack 1995, s. 188

³⁴ Burchill 2005, s. 39-41; Miskel 2002, s. 97

vládnoucí třída ovládá stát, státní zájmy jsou zájmy vládnoucí třídy. Na druhou stranu uvádí, že moderní národy (nations) začaly být často nazývány slovem země (country) a na příkladu Organizace spojených národů (United Nations) dokládá, že slovo národ (nation) je politickým konceptem zahrnujícím všechny obyvatele země (country). Proto národní zájem lze definovat jako zájem všech obyvatel země, nikoli pouze vládnoucí třídy. V tomto případě vládnoucí třída i třída, která nevládne, sdílí společné zájmy – národní zájmy.³⁵ Tato definice nápadně připomíná to, co o národních zájmech říká Rousseau, tedy že v rámci jedné společnosti existují určité zájmy, které mají všichni společné, jelikož pokud by takové zájmy neexistovaly, nemohla by existovat ani daná společnost.³⁶

Řada autorů (Morgenthau, Pham, Buchan) říká, že národním zájmem státu je jejich bezpečnost. Buchan pak uvádí možné předpoklady pro zachování bezpečnosti a míru. Jsou jimi rovnováha moci nebo udržení statu quo.³⁷ Za národními zájmy, u nichž budu hledat souvislost s existencí francouzské Cizinecké legie, považuji především zájmy životně důležité, jak je definuje Morgenthau (bezpečnost státu, nezávislost, ochrana institucí a občanů). Jelikož ani Morgenthau nevyklučuje existenci sekundárních zájmů, nehodlám je ani já v této práci opomíjet a k jejich definování využiji definici Miskela (otázka lidských práv, svobodný život bez ekonomické nouze, život bez nemocí a chorob).³⁸

³⁵ Xue-Tong 2008, s. 9

³⁶ Burchill 2005, s. 13-14

³⁷ Buchan 2012, s. 6

³⁸ Marleku 2013, s. 416; Roskin 1994, s. 57; Miskel 2002, s. 97

1.1 Národní zájmy Francie v meziválečném období

Dufourcq se zabývá strategickou rovnicí Francie, kterou lze definovat jako systém faktorů, na základě kterých je pak například určena povaha vojenské doktríny (ofenzivní, defenzivní) a na základě kterých jsou uzavírána strategická spojení. Podle Dufourcqa je strategická rovnice Francie primárně podmíněna geopolitickým postavením Francie. Ta především na východě svého území postrádá kvalitní přírodní hranici, a proto obranné linie vždy směřovala směrem na východ. Jelikož Francie vnímala svou východní hranici jako oblast, kde může být narušena její bezpečnost, stavěla na východní hranici opevnění (např. Maginotova linie) či uzavírala spojení se státními útvary, které v minulosti existovaly na území dnešního Turecka a Ruska – tedy směrem na východ od francouzské státní hranice.

Protikladem východní osy charakterizované potenciálním nebezpečím konfliktu byla osa západní. Proto se Francie snažila mít dobré vztahy s USA, jelikož největší nebezpečí očekávala z východu. Osa mezi Francií a USA tedy fungovala jako osa podpory, jelikož právě ze západu přicházela do Francie pomoc (podpora), zároveň to však byla osa charakteristická kompetitivním prostředím, ve kterém Francie a Velká Británie soutěžily o přízeň USA. Mimo východní a západní osu se Francie střetává i s osou jižní (Středozevní). V této oblasti pro Francii vznikl prostor pro šíření politického vlivu a potenciál zvýšení vlastní prosperity, což demonstrovala především v severní Africe i dalších afrických koloniích. Podle Dufourcqa tedy Francie leží na třech osách. Východní, ze které potenciálně hrozí nejvyšší nebezpečí, západní, ze které lze očekávat pomoc a podporu spojenců a jižní, které Francie dominuje a demonstruje zde svou politickou moc. Národním zájmem Francie proto bylo zabezpečení východní hranice svého území, posilování spojení s USA a šíření svého vlivu v Africe.³⁹

Vzhledem k průběhu první světové války se nelze divit, že ve Francii panovaly obavy z dalšího možného střetu s Německem. Francie proto na západní ose podpory začala vyjednávat o možnostech vytvoření nástroje, který by Německo dokázal kontrolovat a zamezil jeho případné agresi. Bezprostředně po konci první světové války dochází k odklonu od tradiční diplomacie, která spočívala v bilaterálních jednáních a výměně velvyslanců. Kritika tradiční diplomacie poukazuje především na to, že všechna

³⁹ Dufourcq 2010

jednání jsou tajná, netransparentní a neefektivní v případech, kdy se jedná o problém, který je jiného než bilaterálního původu. Nová diplomacie spočívala v multilateralitě, v podpoře arbitráží, otevřené spolupráci a v podpoře kolektivní bezpečnosti s cílem zabránit budoucím ozbrojeným konfliktům. Tyto cíle vedly k založení mezinárodní organizace Společnost národů.⁴⁰

Mimo výše zmíněné osy musela Francie po válce hájit své zájmy i na území dnešní Sýrie a Libanonu. Po porážce Osmanské říše vyvstala otázka, jak bude naloženo s řadou území, která k Osmanské říši původně náležela. Kuhn připomíná, že zájem Francie o Sýrii a Libanon nebyl překvapivý, jelikož tento region Francie částečně okupovala již v jedenáctém až dvanáctém století. Tradiční byla podpora katolíků v Sýrii a maronitů v Libanonu. Ještě před začátkem první světové války bylo i podle francouzského premiéra Poincarého v zájmu Francie, aby Osmanská říše zůstala jednotná, jelikož s ní Francie měla dohody zajišťující mj. bezpečí křesťanskému obyvatelstvu. Francouzské zájmy v regionu však na začátku dvacátého století začalo ohrožovat Německo, kterému sultán Osmanské říše Abdulhamid II. garantoval koncesi na železnici spojující Berlín s Bagdádem a Istanbul (tehdy Konstantinopol) s Medinou. Dalším problémem pro Francii bylo svržení sultána Abdulhamida II. nacionalistickým hnutím Mladoturků, což společně s koncesí Německa na provoz hlavních železničních proudů ohrožovalo rozsáhle finanční i industriální investice Francie v Sýrii. Z tohoto důvodu začaly francouzské elity uvažovat nad tím, jak by bylo možné ospravedlnit případné převzetí kontroly nad Sýrií, což by dle Khuna pomohlo zvýšit prestiž Francie v muslimských zemích severní Afriky.⁴¹

Když se Osmanská říše během první světové války přidala na stranu Německa, začali Britové podporovat tažení Arabů proti nim. Výměnou byla slíbená podpora Britů pro založení nezávislého arabského chalífátu po skončení války. Británie na druhé straně začala o budoucnosti Blízkého východu vyjednávat i s Francií. Výsledkem jednání byla Sykes-Picotova dohoda o rozdělení sféry vlivu na území Osmanské říše po skončení první světové války, která ve své podstatě popírala to, na čem se Británie dohodla s vůdcem Arabů šarifem Husajnem ibn Alí al-Hášimím, což samotný vůdce netušil. Proto také souhlasil s tím, aby jeho syn emír Faisal vedl Arabů proti Osmanské

⁴⁰ Murray 2009, s. 125-129

⁴¹ Kuhn 2011, s. 5-8

říši. Jednání Británie na obě strany vedlo k nedůvěře Francie vůči ní, která se ještě prohloubila ve chvíli, kdy Britové chtěli začít jednat o změně Sykes-Picotovy dohody. Británie byla tou stranou, která po ukončení války zajistila Faisalovi přítomnost na Pařížské konferenci, kde se mj. jednalo o osudu Sýrie. Skrze nepřímou podporu Faisalovy snahy o nezávislost Sýrie se Británie snažila vytěsnit Francii z oblasti Blízkého východu.⁴²

Jelikož se Británie nemohla vzhledem k problematice vztahů s Francií postavit přímo za myšlenku nezávislosti Sýrie, obrátil se Faisal na amerického prezidenta Wilsona. Výsledkem bylo ustanovení komise, která měla přímo v Sýrii shromáždit data, na základě kterých by bylo možné určit, jakou variantu řešení podporuje místní obyvatelstvo. Ačkoliv výsledky komise hovořily jasně proti tomu, aby Sýrii pod svou správou obdržela Francie, na její výsledky nebyl brán zřetel. Po odmítnutí účasti USA na založení Společnosti národů americkým kongresem se Spojené státy obrazně stáhly z Evropy a jednání zůstalo výhradně na Británii s Francií. Francie trvala na podmínkách Sykes-Picotovy dohody, a jelikož Británie nechtěla riskovat otevřený spor, rozhodla se ze Sýrie stáhnout své vojsko a navrhla emíru Faisalovi, aby začal vyjednávat s Francií. Jednání mezi Francií a Faisalem byla značně složitá, jelikož obě strany odmítaly ustoupit ze svých požadavků. Výsledkem byl vojenský konflikt, který z počátku Francie nebyla schopna ukončit vlivem nedostatku vojáků, což také generál Gouraud napsal 25. března 1920 v dopise směřovaném francouzskému premiérovi Millerandovi. Ten o dva měsíce později přislíbil, že do Sýrie dorazí další dvě vojenské divize. Celý konflikt ukončila bitva o průsmyk Maysalun, která vzhledem k nedostatku vybavení a munice byla pro Syřany předem prohranou a emír Faisal byl Francouzi následně vyhoštěn ze země. Francii se tak nakonec i přes tichou britskou podporu nezávislé Sýrie i vojenský odpor Arabů podařilo uhájít silnou pozici v Levantě.⁴³

1.1.1 Demontrace francouzské moci v Maroku

Pro zkoumání významu Cizinecké legie považuji za přínosné upnout pozornost na Středozevní osu, o které se zmiňuje Dufourcq. Jak už jsem popsal výše, Francie tuto oblast vnímala jako prostor pro šíření politického vlivu a potenciál zvýšení vlastní prosperity. Byla to oblast, ve které měla Francie velký manévrovací prostor, jelikož se

⁴² Kuhn 2011, s. 12-5

⁴³ Kuhn 2011, s. 27, 48, 53-54

zde nemusela obávat svého hlavního nepřítele (Německa) a nemusela dělat ústupky svým západním spojencům.⁴⁴

Pokud bychom souhlasili s realistickým pojetím národních zájmů, kde je anarchické mezinárodní prostředí charakteristické bojem o moc, severní Afrika byla prostorem, která dávala Francii možnost svou moc zvyšovat a demonstrovat. Tato slova potvrzuje prohlášení ministra války Andrého Maginota z podzimu roku 1925. Ve svém proslovu řekl, že aby si Francie zachovala své mezinárodní postavení, musí zůstat jednotná. Jednotou nemyslel sjednocení myšlenek a principů jednotlivců, ale odstranění všeho, co by mohlo francouzské koloniální impérium rozdělit. Podle Shermana Maginot hovořil i o ozbrojené intervenci v Maroku.⁴⁵

Francie měla po konci první světové války se svou částí Maroka (druhá část patřila Španělsku) velké plány. Rezidentní generál Lyautey, který byl zástupcem francouzské vlády v marockém protektorátu, prosazoval heslo *le Maroc utile*, což znamenalo, že díky nerostnému bohatství, zemědělským možnostem i zásobám vody viděl Maroko jako oblast možného rozvoje a tím pádem i jako oblast, díky které poroste moc i bohatství Francie. Myšlenka pokojného rozvoje Maroka se však rozplynula ve chvíli, kdy Abd-el-Krim sjednotil dvanáct řífských kmenů a založil Rífskou republiku, která primárně bojovala proti španělské části Maroka. Jelikož se Lyautey obával rozšíření konfliktu i do francouzského protektorátu, vyprovokoval v roce 1924 konflikt s Rífy tím, že obsadil údolí, které sloužilo jako hlavní řífská obilnice. O rok později do té doby soupeřící Francie se Španělskem pochopily, že bude vhodnější své síly spojit, a tak už francouzským zájmem nebylo šíření svého vlivu v Maroku v neprospěch Španělska, ale udržení vlivu v té části, kterou doposud držela. V roce 1926 bylo povstání úspěšně potlačeno.⁴⁶

1.1.2 Francie v Levantě po první světové válce

Francouzské působení v oblasti Levanty, konkrétně pak v Sýrii a Libanonu, lze ohraničit dvěma zásadními zájmy, které jsou uvedeny již v obecné charakteristice pro meziválečné období. Za prvé Francie svou východní hranici vnímala jako oblast potenciálního nebezpečí, a tak směrem na východ hledala spojence (viz dohody

⁴⁴ Dufourcq 2010

⁴⁵ Sherman 2001, s. 298

⁴⁶ Odstrčil 2011, s. 132-134; Thomas 2005, s. 212

s Osmanskou říší).⁴⁷ Za druhé se snažila v oblasti šířit svůj vliv, a tak zakládala náboženské školy, nemocnice, sirotčince. Snažila se odolat rezistenci Arabů podporovanými Brity, kteří chtěli Francii z oblasti Blízkého východu odsunout.⁴⁸

Dále můžeme v této oblasti pozorovat mocenské soupeření Francie s Itálií. Francie se právem obávala narůstajícího vlivu a síly Itálie, jelikož Mussolini z Itálie vytvořil stát s jednou z největších a nemodernějších armád na kontinentu a začal praktikovat politiku agresivní expanze. Začal také Francii konkurovat v oblasti bankovníctví a zakládal v zemích Levanty námořní společnosti. Na počátku třicátých let začal podporovat školství s vyučováním italštiny a náboženské instituce. Navazoval blízké vztahy s křesťanskými vůdci z řad Maronitů a nabízel jim lepší ochranu, než jakou poskytovala Francie. Ačkoliv Itálie rozhodující postavení na obou územích nezískala, podařilo se jí místní obyvatelstvo ideově roztříštit a především mezi mladými lidmi začaly vznikat lokální fašistické organizace orientované proti francouzské správě.⁴⁹

⁴⁷ Dufourcq 2010

⁴⁸ Shorrock 1970, s. 133-134

⁴⁹ Zamir 2000, s. 89-90

1.2 Národní zájmy Francie po druhé světové válce a prezident de Gaulle

Francie byla poznamenána nikoli výsledkem, ale průběhem druhé světové války, jelikož to, s jakou lehkostí dokázali Němci v roce 1940 prolomit její obranu, velmi silně zasáhlo integritu a čest Francie. Po roce 1945 se ve Francii vystřídalo několik koaličních vlád, které nebyly schopné dosáhnout konsensu a přijmout jakoukoli agendu. Tato paralýza na domácí scéně vyústila v oslabení pozice Francie v mezinárodních vztazích, což jde přímo proti národním zájmům země. Obnova efektivní vlády ovšem v době těsně po druhé světové válce nebyla tou oblastí, ve které by Francie vynakládala největší úsilí. V této době totiž byla nejvyšší prioritou ekonomická rekonstrukce a nastartování země. Toto období slabé vlády čtvrté republiky znamenalo oslabení pozice Francie v koloniích po celém světě a současně také mezi jejími největšími spojenci. Slocum dochází k jasnému závěru – Francie v tomto období neměla takovou sílu ovlivňovat dění v Evropě a ve světě, jako tomu bylo dříve. Francie tuto svou moc ztratila.⁵⁰

V roce 1958 se stal prezidentem Francie Charles De Gaulle. Pro zkoumání národních zájmů Francie a jejich změny je podstatné právě období, kdy byl De Gaulle premiérem a následně prezidentem nově vzniklé páté republiky. Zasloužil se o vydání nové ústavy, která hlavě státu dala mnohem širší pravomoci. Během vlády tohoto prezidenta se do popředí opět dostává národní zájem Francie, kterým měl být silný vliv na dění v mezinárodních vztazích a znovuzískání národní prestiže. De Gaulle se tedy nepokoušel o nic revolučního, pouze chtěl pro Francii zpět takové postavení, jaké měla před druhou světovou válkou, než o toto postavení přišla. Zásadním principem, který prezident prosazoval, byla francouzská nezávislost. Byl přesvědčený, že pokud má Francie dosáhnout silné role na mezinárodním poli, lze toho docílit pouze prosazováním a silnou podporou národních zájmů Francie. Tyto národní zájmy byly dle de Gaulla ohrožené ze dvou stran. Logicky se nabízí ohrožení z východu, které Francie pocítovala již řadu století před tím. De Gaulle za nebezpečí přicházející z východu považoval šíření komunismu, nově však považoval za potenciální ohnisko konfliktu i západní osu,

⁵⁰ Slocum 1994, s. 4

kteřou jsem v kapitole popisující národní zájmy Francie před druhou světovou válkou naopak označil za osu podpory a spojení.⁵¹

De Gaulle se konkrétně obával anglosaské hegemonie, kterou bylo možné potlačit pouze posilováním vlivu celé Evropy, nikoli pouze Francie a vzdorovat tak všeobecně uznávanému konceptu rovnováhy moci mezi Spojenými státy a Sovětským svazem. Tento přístup namířený proti konceptu rovnováhy moci je pro Francii také nový, jelikož ještě před druhou světovou válkou považovala koncept rovnováhy moci za koncept zajišťující bezpečnost a mír. V tomto období můžeme sledovat počátky evropské integrace, a ačkoliv ke vzniku dnešní EU jistě vedla řada motivací, cíl bývalého prezidenta posílit vliv Francie v mezinárodních vztazích byl určitě jedním z nich.⁵²

De Gaulle se také domníval, že aby Francie v mezinárodních vztazích opět získala silné postavení, silné musí být i francouzské obyvatelstvo. To znamená, že by se do myšlení lidí měl opět navrátit pocit slávy a velikosti jejich národa (*la gloire et la grandeur*), kultury a identity. De Gaulle začal zpochybňovat přínos Severoatlantické aliance (nebezpečí očekával i ze Západu) a začal podněcovat debaty týkající se bezpečnostního uspořádání západní Evropy. Dle jeho myšlenek nemohla Francie pouze spoléhat na pomoc spojenců ze západní osy a měla být schopna francouzské zájmy hájit sama.⁵³

Vzhledem k tomu, že se obával anglosaské hegemonie, tvrdil také, že si Francie nemůže být jistá, že zájmy hegemonů budou vždy stejné, jako zájmy Evropy, a proto by evropské zájmy měla střežit aliance vytvořená z kontinentálních států západní Evropy. Výsledkem bylo odstoupení Francie z vojenských struktur NATO v šedesátých letech a důraz na vývoj vlastních nukleárních zbraní. Francie se také začala stavět proti budování amerického vlivu v jihovýchodní Asii a také proto se vyhranila proti válce ve Vietnamu. Proti těmto krokům se ohradily Spojené státy s tvrzením, že jednání Francie snižuje antisovětskou koalici.⁵⁴

⁵¹ Slocum 1994, s. 4; Troitiño 2008, s. 144-147

⁵² Troitiño 2008, s. 144-147

⁵³ Warlouzet 2010, s. 21

⁵⁴ Slocum 1994, s. 7; Troitiño 2008, s. 142

Z uplynulých řádků plyne, že zájmy hegemonů (spojenectví USA a Velké Británie) byly skutečně odlišné od zájmů Francie. USA a Velká Británie měly za cíl vyrovnání síly Sovětského impéria, kdežto Francii šlo spíše o získání silného postavení Evropy mezi těmito dvěma hegemony. Zároveň se snažila kontrolovat Německo, aby byla zajištěna rovnováha moci v rámci Evropy a Německo tak už nikdy nemohlo ohrozit bezpečnost Francie, jako tomu bylo během druhé světové války. Proto se de Gaulle snažil podepsat s Německem dohodu o přátelství a spolupráci, která nakonec byla podepsána v roce 1963. Není také žádným překvapením, že první zemí, kterou de Gaulle navštívil po svém zvolení prezidentem, bylo právě Německo. Z těchto informací je patrné, že nebezpečí ze strany Sovětského svazu a východu obecně, které považovala za klíčové západní osu, bylo pro Francii pouze jednou z několika oblastí národních zájmů.⁵⁵

Další z pohledů, kde se Francie se západní osou rozcházela, byl například pohled na kubánskou raketovou krizi, kterou Spojené státy označily za nejvyšší hrozbu od druhé světové války. Francie naopak tuto krizi označila za bipolární konfrontaci, která jde zcela mimo sféru zájmů Evropy. De Gaulle stavěl na první místo národní zájmy Francie, až pak se mohly řešit zájmy kolektivní bezpečnosti. Dá se předpokládat, že pokud by se de Gaulle nestal prezidentem a čtvrtá republika by pokračovala, Francie by své národní zájmy pravděpodobně podřídila zájmům kolektivním, konkrétně zájmu o vytvoření kolektivní bezpečnosti a vyrovnání moci Sovětského svazu.⁵⁶

De Gaulle prohlásil, že po druhé světové válce nastává velká změna v bezpečnostní situaci Francie, jelikož je to poprvé v jejích dějinách, kdy není nikým ohrožována (zajímavá je ignorace Sovětského svazu v tomto ohledu). Došlo k ukončení druhé světové války, uzavření spojenectví s Velkou Británií a procesu dekolonizace. Francie se zároveň necítila být v ohrožení ze strany zemí Beneluxu a Švýcarska. V minulosti se obávala svých sousedů, což výrazně ovlivňovalo její aktivity v bezpečnostní sféře. Zároveň de Gaulle říká, že se pozornost především přesunula k nebezpečí globálního konfliktu. Přiznává oslabenou pozici Francie mezi ostatními mocnostmi. Současně vyzdvihuje fakt, že i přes veškerá negativa, která s sebou válka

⁵⁵ Troitiño 2008, s. 145

⁵⁶ Slocum 1994, s. 8-10

přinesla, Francie získala něco výjimečného. Má tím na mysli stálou pozici v Radě bezpečnosti OSN, což Francii přináší vedoucí roli v mezinárodních vztazích.⁵⁷

Mimo vlastní problémy Francie v Alžírsku a ostatních koloniích vidí de Gaulle v šedesátých letech dvacátého století tři hlavní příčiny problémů v mezinárodních vztazích. Za prvé hovoří o rozdělení Německa na tři části – západní, východní a Berlín se speciálním statutem a s tím souvisejícím vytvořením železné opony. Za druhé jako problém vidí chudobu a problémy spojené s rozvojem států Třetího světa, které byly způsobené rivalitou mezi Washingtonem a Moskvou. Za třetí negativně vnímá polarizaci rozhodování v mezinárodních institucích, což způsobovalo paralýzu v rozhodování a nemožnost reagovat na aktuální problémy – dle mého názoru zde De Gaulle hovoří primárně o RB OSN. Říká, že chce, aby ve všech výše zmíněných sférách Francie hrála důležitou roli a byla aktivní součástí jednání. Chce nezávislost Francie v jednání a rozhodování, chce upustit od submisivního přístupu, který Francie přijala v rámci atlantické solidarity. Zmiňuje také důležitost zachování francouzské identity.⁵⁸

Francie podle De Gaulla může přežít pouze v případě, když si udrží pozici mezi nejdůležitějšími státy světa. Toho chtěl dosáhnout založením koncertu evropských států, zvýšením jejich interdependence a solidarity. Tento postoj také vedl k založení EHS, která měla onu interdependenci prohlubovat a zabránit Velké Británii v posouvání Evropy směrem k USA. Velké naděje Francie vkládá do svého bývalého úhlavního nepřítele – Německa. Nedokáže si ani představit, že by Německo nebylo součástí Evropského společenství. K tomu dodává, že i když Německo prohlásilo, že nehodlá vyvíjet nukleární zbraně, mělo by být právo jejich výroby Německu garantováno.⁵⁹ Toto prohlášení považuji v době, kdy od konce druhé světové války uplynulo zhruba dvacet let za poměrně zvláštní, ale svou logiku má. De Gaulle chtěl v politické sféře vlivu bojovat proti hegemonii USA a SSSR. Když viděl, že Velké Británii velmi těsné spojení s USA vyhovuje, obrátil se na Německo, o jehož růstovém potenciálu a ambicích dobře věděl. De Gaulle byl ochoten svému bývalému nepříтели a

⁵⁷ De Gaulle 1972, s. 28-30

⁵⁸ De Gaulle 1972, s. 32-33

⁵⁹ Warlouzet 2010, s. 21-23

geografickému sousedovi garantovat nukleární zbraně, jen aby narušil globální polarizaci.⁶⁰

De Gaulle kritizuje Římské smlouvy a vyjednavče Francie, kteří se na jejich tvorbě podíleli. Vyčítá jim, že nesplnili svou povinnost vyjednat co nejlepší podmínky pro svou zemi a to především v oblasti zemědělství. Velmi kritizuje supranacionální ambice Evropského společenství a velmi se mu nelíbí, že členové Komise jsou sice navrženi členskými státy, ovšem pak už jsou na nich zcela nezávislí. Tento model v praxi přetrvává až do dnes.⁶¹ Ve své řeči vyjadřuje negativní postoj vůči Velké Británii, o které říká, že si nikdy nepřála, aby byla Evropa jako kontinent blíže spojený (ekonomicky i politicky). De Gaulle popisuje své setkání s ministerským předsedou Velké Británie Haroldem Macmillanem, které proběhlo v roce 1958. Británie se tehdy výrazně postavila proti myšlence společného trhu v kontinentální Evropě. Macmillan vyzval De Gaulla, aby se této myšlenky vzdal, jinak dojde k ekonomické válce, která by mohla přerůst v konflikt daleko vážnější. De Gaulle argumentoval tím, že šest států kontinentální Evropy se pouze snaží založit něco podobného jako je Commonwealth. Společný trh nakonec mohl vzniknout po té, co Velká Británie upustila od své politiky a stala se spoluzakladatelkou konkurenční organizace ESVO.⁶² Velmi těžce pak De Gaulle nesl fakt, že v roce 1961 Velká Británie změnila svou strategii a chtěla vyjednávat o tom, za jakých podmínek by se mohla stát součástí společného trhu šesti evropských států. De Gaulle toto považoval pouze za pokus paralyzovat společný trh zevnitř.

Uplynulé řádky ukazují, že „degaullovská“ Francie Velkou Británii rozhodně jako svého spojence neviděla a neviděla ho ani v USA. De Gaulle usiloval o to, aby Francie měla významnější roli uvnitř NATO. To se mu kvůli americké hegemonii nepodařilo, a tak v roce 1966 z vojenských struktur NATO Francie vystoupila.⁶³ Národním zájmem Francie bylo vytvoření silné kontinentální Evropy v čele s Francií a obnoveným Německem. Dodává, že spolupráce v oblasti politické, ekonomické i kulturní, stejně tak jako spolupráce v politice obranné, by měla být podložena

⁶⁰ De Gaulle 1972, s. 31, 34

⁶¹ tamtéž, s. 37; Kulski 1966, s. 213

⁶² De Gaulle 1972, s. 41

⁶³ Kulski 1966, s. 225-233; Warlouzet 2010, s. 21

občanským referendem. Jedině tak mohou vzniknout opravdová spojení mezi státy, společné zvyky a něco, co budeme moci nazývat evropskou jednotou.⁶⁴

1.2.1 Boj za udržení území v Indočíně

Je dobré zmínit, že válka ve Francouzské Indočíně (koloniálním území náležícímu Francii od konce 19. století), začala ještě za druhé světové války a to kvůli agresí Japonska, které v březnu 1945 začalo napadat legionářské pevnosti a postupně obsadilo celou Indočínu. O pět měsíců později však Japonsko kapitulovalo a novým nepřítelem Francie se stalo levicově orientované hnutí za nezávislost Vietnamu Viet Minh pod vedením Ho Či Mina. V uplynulých řádcích jsem se zabýval především zájmy Francie v období páté republiky, ovšem konflikt v Indočíně probíhal ještě během vlády republiky čtvrté. Toto období bylo charakteristické především tím, že se Francie po nelichotivých porážkách snažila znovu získat silné postavení na mezinárodním poli a udržet své kolonie, což se jí však nedařilo. Zároveň považují válku v Indočíně za typický konflikt odehrávající se v rámci počátku soupeření mezi západním a východním komunistickým blokem. Jak jsem však již v minulé kapitole popsal, domnívám se, že prezident De Gaulle, který nastoupil po válce v Indočíně do čela Francie, od této politiky ustoupil a snažil se pro Francii zajistit vlastní silnou pozici mezi dvěma hegemony.⁶⁵

Francii na výsledku války velmi záleželo, což lze demonstrovat na dvou ukazatelích. Za prvé jí bylo vyčítáno, že v jejích řadách bojovali vojáci bývalého Wehrmachtu a jednotek SS, za druhé to bylo kvůli neakceptování mezinárodních smluv o zajatcích. V obou případech Francie riskovala svou mezinárodní pověst. Německý prapor byl nakonec kvůli světovému veřejnému mínění rozpuštěn, což byla pro Francii obrovská ztráta. Domnívám se, že s výsledkem konfliktu Francie nemohla být spokojena, jelikož nedosáhla svého zájmu – udržení koloniálního území v jihovýchodní Asii a zvýšení své mezinárodní prestiže.⁶⁶

⁶⁴ De Gaulle 1972, s. 44;

⁶⁵ Troitiño 2008, s. 144-147

⁶⁶ Odstrčil 2011, s. 163, 165, 169

1.2.2 Alžírská válka o nezávislost

Válku v Alžírsku lze po válce v Indočíně chápat jako další pokus o získání nezávislosti na francouzském koloniálním impériu. Z mého pohledu se však od sebe oba konflikty značně liší. Do velké míry k tomu přispěl fakt, že během války v Alžírsku byl prezidentem Francie zvolen Charles de Gaulle, u kterého předpokládám velký vliv na formulaci národních zájmů Francie. V roce 1947 de Gaulle založil hnutí Rassemblement du peuple français (RPF), které mělo za cíl spojit francouzský národ a konkurovat vládě čtvrté republiky ve Francii. Pobočky tohoto hnutí fungovaly i v Alžírsku, kde byly vedeny převážně francouzskými osadníky přezdívanými pieds noirs. Hlavními body programu hnutí v Alžírsku byl boj proti komunismu, potažmo nacionalismu a zachování Alžírska jako součásti francouzského impéria. Hnutí nemělo podporu pouze francouzských osadníků, ale také starších místních obyvatel, z nichž mnozí během druhé světové války působili ve francouzské armádě a de Gaulla vnímali jako hrdinu. Tyre říká, že gaullisté nepovažovali Alžírsko za francouzskou kolonii, ale brali ho jako integrální součást Francie. Také se obávali, že pokud slabou čtvrtou republiku nevystřídá pevnější vláda, Francie po nezávislosti Maroka, Tunisu a Indočíny ztratí i Alžírsko. Během vzrůstajících nepokojů vyvolaných především mladými alžírskými nacionalisty de Gaulle započal kampaň za veřejnou bezpečnost.⁶⁷

Celý konflikt je poměrně složité uceleně uchopit a to ze dvou důvodů. Za prvé se nejednalo o konflikt pouze dvou aktérů, ale lze identifikovat aktérů pět. Prvním aktérem bylo RPF – hnutí založené de Gaullem, které Alžírsko vnímalo jako součást Francie a bylo podporováno hlavně francouzskými osadníky v Alžírsku. Druhým aktérem byla organizace Front de Libération Nationale (FLN), která naopak sdružovala obyvatelstvo nacionalisticky orientované, bojující za alžírskou nezávislost. Třetím aktérem byla vláda čtvrté republiky, která později byla v roce 1958 vystřídána čtvrtým aktérem, vládou de Gaulla. Rozdíl mezi hnutím RPF, které založil více než 10 let před tím, než se stal prezidentem, je velmi podstatný, jelikož vláda De Gaulla sledovala již jiné zájmy, než jeho následovníci z RPF.⁶⁸

Na rozdíl od RPF vláda De Gaulla po neúspěšných reformách v oblasti sociální, ekonomické i zaměstnanosti dospěla k závěru, že nezávislost Alžírska je neodvratná, a

⁶⁷ Tyre 2004, s. 1-3

⁶⁸ Tyre 2004, s. 3-7

tak začala vyjednávat o podmínkách alžírské nezávislosti. Zde je vhodné zmínit i účast pátého aktéra války v Alžírsku, kterým byla Organisation de l'armée secrète (OAS) pod vedením několika bývalých francouzských generálů (Salan, Challe, Jouhaud, Zeller, Gardy), kteří obrazně řečeno vedli válku na dvou frontách. Za prvé bojovali proti FLN, jelikož odmítali nezávislost Alžírka, za druhé plánovali převrat a boj proti páté republice, v jejímž čele stál de Gaulle, na kterého uspořádali neúspěšný atentát za jeho kladný postoj k vyjednávání o alžírské nezávislosti. Druhým problémem, který znesnadňuje stanovení jasných zájmů Francie v Alžírsku, je samotná osobnost de Gaulla, kterou jsem se blíže zabýval v jedné z předchozích kapitol. Jak jsem již naznačil v posledním odstavci, de Gaullův pohled na krizi v Alžírsku se změnil natolik, že byl ve výsledku v názorovém rozporu se svými původními následovníky z RPF, kteří byli zásadně proti nezávislosti Alžírka.⁶⁹

Jeden z primárních důvodů, proč Francie v období čtvrté republiky v Alžírsku zasáhla, byl pokus o narušení celistvosti Francie, jelikož minimálně z pohledu gaullistů bylo Alžírsko součástí Francie. Ochrana francouzského obyvatelstva byla jistě další z příčin zásahu. Poté, co se de Gaulle stal prezidentem, byla u něho patrná snaha o uklidnění situace, udržení Alžírka jako součásti Francie a pokus o jeho hlubší integraci. Jelikož se reformy ukázaly být neúspěšné a konflikt se rozšířil i do samotné Francie (plánovaný převrat, atentát), de Gaulle se rozhodl urychlit vyjednávání a válku ukončit, aby nedošlo k jejímu plnému rozšíření do metropolitní části Francie.⁷⁰

⁶⁹ Naylor 2000, s. 25, 32-33

⁷⁰ Tyre 2004, s. 5, 8

1.3 Národní zájmy Francie v současnosti a vztah vůči EU

Pro Francii je stále velmi důležitá vnitřní síla a suverenita. Jakýkoli faktor, který by tyto dvě zmíněné dimenze ohrožoval, se stává strategickým zájmem Francie. Zahraniční politika Francie je pak výsledkem syntézy tří nezbytných prvků: bezpečnostních zájmů státu, jeho obecně uznávaných hodnot a povinností. Na těchto prvcích také závisí, zda se Francie angažuje mimo své území. Bezpečnostní zájmy Francie jsou v současné době orientovány směrem k posilování obranyschopnosti Evropy a stabilizaci jejího nejbližšího sousedství. Lze proto například říci, že zásah Francie v Bosně či Kosovu v 90. letech byl jejím národním zájmem, jelikož došlo k destabilizaci Evropy. Mezi hodnoty, které Francie považuje za důležité, spadá podpora míru, bezpečnosti a rozvoje zemí třetího světa při zachování diverzity. Za svou povinnost považuje podporu francouzských principů v mezinárodních organizacích.⁷¹

Ještě v nedávné historii bylo pro budování bezpečnosti strategie důležité, jakou geopolitickou pozici Francie měla a historie státu se odvíjela právě od této pozice. V současné době si troufám tvrdit, že je tento fenomén do značné míry překonán. Francie vždy kladla velký důraz na autonomii v rozhodování. Na základě toho si lze vysvětlit snahu o technologický pokrok a následný vývoj nukleárních zbraní a také její zájem o udržení pozice stálého člena Rady bezpečnosti OSN s právem veta.⁷²

Další oblastí, kterou Francie považuje za velmi důležitou, je francouzský vliv a prestiž v mezinárodních vztazích, čehož se Francie snaží dosáhnout členstvím v řadě mezinárodních organizací UN, G8/ G20/ WTO a Francophonie a také členstvím v EU, kterým se snaží zajistit kolektivní bezpečnost a bezpečné sousedství. Díky modelu strategických zájmů je Francie silnější, než jak by se jí například dle počtu obyvatel mohlo přisuzovat. Existuje zde tedy nevyváženost mezi ambicemi Francie, které jsou vyšší, než jaké prostředky má Francie k dispozici k jejich dosažení. Francie má dnes významné slovo v prostředí mezinárodních vztahů, i když statistické ukazatele tomu nenapovídají. Má výsadní postavení. Jejím zájmem by mělo být si toto postavení udržet.

Meyer se zabývá EU jako potenciálně vznikající globální mocností a její možnou budoucí rolí v mezinárodních vztazích. V roce 2020 dle jeho slov EU může být

⁷¹ tamtéž

⁷² Kulski 1966, s. 103; Warlouzet 2010, s. 27

schopnější a koherentní organizací v případě zahraničních misí týkajících se humanitárních krizí, lidské bezpečnosti apod. Na druhou stranu se domnívá, že EU bude stále velmi zdrženlivá v případech bojů velké intenzity a užití síly za účelem preemptivní války. EU podle autora nechce být vnímána jako silný vojenský aktér ostatními globálními mocnostmi, a proto se vždy bude snažit o řešení sporu nevojenskými prostředky. Jelikož je Francie jedním z dominantních členů EU, který podporuje multilaterální jednání v rámci Evropy, lze předpokládat, že se tato předpověď výrazně dotýká i budoucího vývoje Francie a jejích národních zájmů. Za klíčový faktor považuje snahu o udržení národní jednoty, což Francii podle něj odlišuje od ostatních evropských států. Od roku 1959 je globálním bezpečnostním cílem Francie odolnost vůči světovým krizím. Tento cíl platí do současnosti. Za důležitý faktor pro Francii považuje také demografickou životaschopnost. Výsledek trendu růstu obyvatel by měl v roce 2030 Francii zařadit po bok Německa v počtu obyvatel země.⁷³

Buchan ve svém článku řeší vztah mezi národními zájmy a zájmy supranacionálními (zájmy EU). Říká, že každý stát má své národní zájmy. Mezivládní spolupráce a aliance vznikají díky tomu, že se tyto individuální zájmy často prolínají, a tak vzniká kolektivní zájem. Domácí národní zájmy a mezinárodní zájmy státu jsou vždy propojeny. Nelze je od sebe oddělit. Schopnost dosahovat národních zájmů je úzce spojena s mezinárodním postavením státu, které se primárně odvíjí od jeho vojenských kapacit a schopnosti demonstrovat svou sílu a vliv. Mezinárodní postavení státu pak ovlivňuje to, jak dokáže plnit své národní zájmy skrze zahraniční politiku.⁷⁴

Autor článku velmi často naráží na problém demokratického deficitu v rámci EU. Tvrdí, že v demokratických systémech vlády, kde platí, že stát tvoří jeho občané, lze národní zájem spojovat se zájmem občanů. Nejedná se proto čistě o zájem státu, který by bylo možné od zájmu občanů oddělit. Jestliže však dochází k přesunu národní suverenity na EU a současně má EU problém s demokratickým deficitem (nevolení komisaři, členové Rady EU), občané EU již nejsou zdrojem zájmů EU, ale jsou to úředníci a elity, kteří kolektivní zájem tvoří. Kolektivní zájem může vznikat pouze aktivním vytvářením externích okolností, které budou mít na všechny státy stejný dopad. Autor jako příklad uvádí volný obchod, zrušení hraničních kontrol (uvnitř území

⁷³ Meyer 2011, s. 670

⁷⁴ Buchan 2012, s. 5-6

EU). Pokud zde nebude existovat supranacionální stát, těžko budeme hledat dva různé státy s identickými národními zájmy. Autor však tvrdí, že pokud navenek EU dokáže působit jako jednotný aktér, značí to vznik supranacionální formace.⁷⁵

Clausewitz dodává, že chování státu je motivováno jeho potřebou přežít. Dle mého soudu totéž platí i pro supranacionální uspořádání. Problém však spočívá v tom, že EU své zájmy musí hájit nejen vně EU, ale i uvnitř a to díky soupeření s jednotlivými zájmy národních států. Kolektivní zájem EU se totiž s národními zájmy států (občanů EU) neshoduje. Schopnost definovat a vytvářet kolektivní zájem EU má Evropská komise a Rada EU. Vzhledem k tomu, že evropští komisaři nejsou voleni a předseda komise je volen uvnitř EU, při tvorbě kolektivních zájmů EU tak z role vypadávají její občané. Proto kolektivní zájmy EU nemohou reflektovat zájmy jejich občanů, ale reflektují zájmy institucí EU. Navíc supranacionální zájmy jsou v rozporu s existencí národních států a jejich zájmů. Vláda EU, která existuje nezávisle na členských státech, nemá důvod podporovat existenci národních států jako politického uspořádání, ale naopak podporuje rozptýlení jejich suverenity, což je v přímém rozporu s jejich národními zájmy.⁷⁶ Proto se domnívám, že kolektivní zájmy EU nebudou mít významnou roli při zkoumání důvodů současné existence Cizinecké legie. To ovšem neznamená, že zde nemohou existovat mezinárodní zájmy Francie, které se budou týkat její pozice a renomé v rámci EU a budou francouzskou Cizineckou legii ovlivňovat.

1.3.1 Válka v Zálivu

Válka v Zálivu měla na rozdíl od posledního zmíněného konfliktu v Alžírsku zcela odlišný charakter. Nejednalo se o potlačování boje o nezávislost ve francouzské kolonii, ale v případě invaze Iráku do Kuvajtu Francie společně se svými spojenci bránila anexi suverénního státu na základě mandátu Rady bezpečnosti (rezoluce 678 z 29. listopadu 1990). Domnívám se, že důvody pro účast Francie na válce v Zálivu lze vyvodit z informací již uvedených v předešlé kapitole.

Například Buchan uvádí, že schopnost dosahovat národních zájmů se pojí s mezinárodní pozicí státu. Tato pozice se primárně odvíjí od jeho vojenských kapacit a schopnosti demonstrovat svou sílu. Jestliže jsem dopěl k závěru, že i po konci studené

⁷⁵ Buchan 2012, s. 10-11, 17, Roskin 1994, s. 1

⁷⁶ Marleku 2013, s. 415

války je pro Francii klíčový mezinárodní vliv a prestiž, účast na vojenské akci posvěcené Radou bezpečnosti proti státu porušujícímu nejen mezinárodní právo, ale také základní lidská práva, byla pro Francii takřka nutností.⁷⁷ Francie spolu se spojeneckými vojsky tuto válku vyhrála s minimálními ztrátami (dva mrtví francouzští vojáci), a to především díky silnému letectvu a pozemnímu tankovému pluku s velkou palebnou silou uzpůsobeným pro rychlý přesun a hlavně zkušenostmi a výcvikem pro boj v poušti.⁷⁸

1.3.2 Destabilizace evropského regionu

Jestliže se zaměříme výhradně na národní zájmy Francie související s konfliktem v Bosně, hledáme odpověď na otázku, proč se Francie v tomto konfliktu angažovala. Opět je možné vycházet z již definovaných národních zájmů Francie pro období po ukončení studené války. Válka v Bosně se Francie dotýkala daleko výrazněji než invaze Iráku do Kuvajtu. Za prvé šla válka v Bosně přímo proti zájmům Francie, které jsem definoval jako posilování obranyschopnosti Evropy a stabilizaci jejího nejbližšího sousedství. Tento zájem Francie potvrzuje i Williams, který popisuje, že primárním zájmem Francie bylo zachování rovnováhy moci v Evropě, na rozdíl od Británie, jejíž hlavním zájmem mělo být udržení statutu světové mocnosti.⁷⁹ Za druhé je důležité si uvědomit, že ačkoliv válka v Bosně přímo neohrožovala francouzské obyvatelstvo ve smyslu ozbrojeného útoku namířeného proti Francii, velké nebezpečí hrozilo s případným přílivem imigrantů z oblastí zasažené konfliktem a s tím související humanitární krizí.⁸⁰

Meyer říká, že směrem do budoucna předpokládá koherentní postup EU v případě humanitárních krizí a ohrožení lidské bezpečnosti. Domnívám se, že i v Bosně byla v zájmu Francie ochrana místního obyvatelstva. Soudím tak na základě toho, že francouzské jednotky byly často využívány právě k ochraně konvojů s humanitární pomocí a druhým signálem je fakt, že OSN, které se snažilo řešit situaci pomocí diplomacie, přistoupilo k použití těžké vojenské techniky v momentě, kdy srbské jednotky v Sarajevu zaútočily na civilisty, kterým byla rozdávána humanitární pomoc.⁸¹

⁷⁷ Security Council Resolutions 1990; Buchan 2012, s. 5-6; Meyer 2011, s. 670

⁷⁸ Odstrčil 2011, s. 203

⁷⁹ Dufourcq 2010; Williams 2001, 10. kap.; Pham 2008, s. 257-260

⁸⁰ Hill 2013, s. 205-206

⁸¹ Meyer 2011, s. 670; Odstrčil 2011, s. 207, 210;

Do konfliktu v Bosně se tak promítají nejen primární národní zájmy ve formě zachování stability regionu, jak je definuje Morgenthau, ale také zájmy sekundární, konkrétně ochrana lidských práv, jak popisuje Miskel.⁸²

⁸² Marleku 2013, s. 416; Roskin 1994, s. 57; Miskel 2002, s. 97

2. Obecná definice strategické kultury

Strategickou kulturu ve svých pracích definuje řada autorů. Johnston ji definuje jako konceptuální prostředí, které omezuje možnosti chování. Toto konceptuální prostředí je založeno na sdílených předpokladech a pravidlech pro rozhodování.⁸³ Rosen strategickou kulturu definuje jako přesvědčení a předpoklady, které jsou rámcem pro chování v oblasti mezinárodních (vojenských) vztahů. Přesvědčení a předpoklady především ovlivňují rozhodování o účasti ve válce, preferenci válečné strategie (defenzivní nebo ofenzivní), míru akceptovatelných ztrát a rizika.⁸⁴ Howlettova definice se od předchozích výrazně neliší. Strategickou kulturu definuje jako sdílená přesvědčení, předpoklady a modely chování odvozené od společných zkušeností a přijatých popisů historických událostí, které formují kolektivní identitu a vztahy k ostatním skupinám a které determinují prostředky použité k dosažení bezpečnosti.⁸⁵ Gray v jednom ze svých článků strategickou kulturu také charakterizuje jako element, který utváří kontext pro chování národa. Není to ovšem jediný element, který chování národa ovlivňuje, a tak strategickou kulturu lze označit jako něco, co plyne společně s chováním a tvoří pomyslný kanál, ze kterého se chování národa nevychýlí.⁸⁶ Valerie Hudson vidí kulturu jako vyvíjející se systém sdílených významů (ty jsou přisuzovány na základě zkušeností), které předurčují naše vnímání, styl komunikace a činy.⁸⁷

Meyer prosazuje myšlenku, že strategická kultura není složená pouze z představy toho, co je morálně správné, ale odvíjí se také od toho, co skutečně v oblasti bezpečnosti fungovalo a u čeho se předpokládá, že znovu fungovat bude. Právě na základě působení strategické kultury si lze vysvětlit některé kroky státu, které se zdánlivě zdají být nelogické nebo v rozporu s národními zájmy. V takovém případě je pak potřeba se hlouběji podívat do historie daného státu a zkoumat jeho reakce na podobné podmínky v historii. Autor dělí strategickou kulturu na čtyři dimenze. Tyto čtyři dimenze charakterizují výslednou strategickou kulturu státu. První dimenzí, kterou lze zkoumat, jsou cíle, kvůli kterým je stát schopen akceptovat užití silových prostředků. Tyto cíle vycházejí z národní identity a určují strukturu státu, jeho kulturu,

⁸³ Johnston 1995, s. 45

⁸⁴ Lantis 2002, s. 104-105

⁸⁵ Howlett 2006, s. 3

⁸⁶ Gray 1999, s. 50, 54

⁸⁷ tamtéž, s. 97

velikost a kvalitu jeho ozbrojených sil. Druhou dimenzí je způsob, jakým je síla použita. Tím má autor na mysli to, zda jsou ozbrojené prostředky využity s ohledem na minimální ztráty na životech civilistů. K této dimenzi bych ještě doplnil, že stejně tak lze pozorovat, zda daný stát vede válku tak, aby došlo k minimálním ztrátám nejen civilistů, ale i vlastních jednotek. Ve třetí dimenzi bereme v potaz fakt, že jsou státy členy určitých aliancí a mezinárodních organizací a silových prostředků mohou použít jen proto, že názor domácích elit v oblasti bezpečnosti je převážně takový, že je dobré být aktivním členem určité organizace nebo aliance. Abych členství zachoval, musím se účastnit případných bojů. Poslední dimenze je zaměřená na problematiku toho, zda státy před použitím silových prostředků kladou důraz na autorizaci svých kroků mezinárodním společenstvím (v dnešní době se jako příklad nabízí autorizace Radou bezpečnosti OSN), nebo zda jim záleží pouze na domácí autorizaci užití silových prostředků.⁸⁸

Strategická kultura může být chápána jako systém symbolů, který je tvořen hypotézami a následnými předpoklady vycházejícími z odpovědí na stanovené hypotézy. Existují hypotézy na téma funkce války v lidských vztazích, vnímání hrozby, kterou válka představuje, účinnosti užití síly v různých bezpečnostních situacích. Na základě toho pak mohou vzniknout předpoklady o tom, jaké strategické volby jsou účinné při vyrovnávání se s prostředím, ve kterém se stát cítí být ohrožen. Strategická kultura pak ovlivňuje způsob interakce jednoho státu s ostatními v otázkách bezpečnostních opatření. Z pohledu strategické kultury můžeme zkoumat, jakých vojenských misí se stát většinou účastní a jakým se naopak vždy vyhýbá. V neposlední řadě lze vysledovat, jak velkou důležitost stát přikládá mezinárodnímu právu a institucím během tvorby své bezpečnostní strategie a rozhodování o užití silových prostředků.⁸⁹

Jestliže porozumíme strategické kultuře státu, může pak předvídat, jaké kroky pravděpodobně stát nebude provádět, jelikož by byly v rozporu s klíčovými myšlenkami a normami státu – tedy v rozporu s jeho strategickou kulturou. Samotné uvědomění si existence strategické kultury nám pomáhá zdržet se předčasných závěrů, snažíme-li se předvídat vývoj v jednání daného státu a jeho reakci na externí i interní změny. Stát

⁸⁸ Meyer 2011, s. 677

⁸⁹ Čmakalová 2011, s. 3

totiž ne vždy nutně přijímá stanoviska, která jsou morální a na první pohled zaručující úspěch, ale je také ovlivňován svou strategickou kulturou. Stejně jako národní zájmy, tak i kultura státu může projít změnami. Je k tomu zapotřebí normativních či ideologií měnících podnětů, které mohou být vůči dané společnosti (státu, organizaci) interní nebo externí. Obecně neznámějším faktorem měnícím strategickou kulturu jsou systémové válečné konflikty, může to však být i socializační proces vycházející z institucí či poučení se z humanitárních krizí. V každém případě se však vždy jedná o závažné a velmi ojedinělé situace, které daná společnost zažívá velmi zřídka. Johnston uvádí, že strategická kultura formuje na základě historie a geografie státu. Zároveň dodává, že i samotní „kulturalisté“ přiznávají, že strategická kultura není jediným faktorem určujícím rozhodování a následnou akci státu. Z tohoto důvodu jsem se v této práci rozhodl zkoumat přetrvávající existenci Cizinecké legie nejen z pohledu strategické kultury, ale také z pohledu národních zájmů, které na rozdíl od strategické kultury vycházející z historie a geografického uspořádání, považuji za důsledek racionálního uvažování státu. Strategická kultura národa naopak není důsledkem jeho racionální volby.⁹⁰

Tato práce dělí dvacáté století na několik období, u kterých předpokládám, že vlivem významných událostí během nich mohlo dojít jak k předefinování národních zájmů, tak ke změně strategické kultury. Především u fenoménu strategické kultury je důležité si uvědomit, že její změna nastává velmi zřídka a může k ní docházet velmi pozvolna. Proto během některých událostí (například první světové války) nelze sledovat přímou změnu strategické kultury států, ale s odstupem času lze taková období označit za katalyzátory změny.⁹¹ Podle Lantise se teorie strategické kultury stává moderní v době po studené válce. Akademická obec totiž dospěla k názoru, že kultura může výrazně ovlivňovat chování a strategické uvažování států. Termín strategická kultura ovšem vznikl už během studené války, kdy ho poprvé v sedmdesátých letech použil Jack Snyder, když se zabýval teorií politické kultury.

Od šedesátých let dvacátého století se v literatuře setkáváme s konceptem politické kultury. Tento koncept lze považovat za předchůdce teorie strategické kultury, jelikož se zabývá vztahem přesvědčení a hodnot ve společnosti vůči politickému

⁹⁰ Gray 2007, s. 5, 11

⁹¹ Gray 2007, s. 7

systemu. Snyder při pokusech o rozvoj tohoto konceptu dospěl k termínu strategická kultura. Politická kultura je koncept, který stojí na dvou základních pilířích. Za první je to základ antropologický, který zahrnuje zvyky a obyčeje, jazyk, náboženství, proces socializace a za druhé je to základ historický, který především vychází ze zkušeností společnosti a jejich společné interpretace. Politickou kulturu proto musíme chápat jako koncept, který čerpá z mnoha vědních oborů, jakými jsou antropologie, sociologie nebo psychologie. Závěry plynoucí z těchto odvětví se pak odráží i v teorii strategické kultury, která se z konceptu politické kultury vyvinula.⁹²

Snyder zkoumal strategickou kulturu za účelem interpretovat nukleární doktríny USA a SSSR. Ačkoliv jaderné zbraně vlastní oba státy, Snyder se domnívá, že na základě strategické kultury k tomu mají jiné důvody a zároveň dochází k závěru, že rozdílné kulturní kontexty v obou státech jsou příčinou toho, že si političtí představitelé kladou odlišné otázky a dochází tak i k rozdílným odpovědím, které se týkají užití nukleárních zbraní. Předpokládá, že sovětská armáda bude nakloněna preemptivním válkám a ofenzivnímu užití silových prostředků. Základy pro tento způsob chování státu můžeme nalézt v ruské historii autoritářské kontroly a přetrvávající nejistoty v oblasti bezpečnosti.⁹³ Nukleární strategií USA a SSSR vycházející z antropologických a historických kořenů se zabývá i Colin Gray. Ten ještě dodává, že strategická kultura slouží jako nezávislá proměnná určující politické modely. Po konci studené války už však není zkoumání pouze nukleárních doktrín aktuální.

V globalizovaném světě po konci studené války není žádná z hrozeb čistě vojenského charakteru a nemůže být účinně řešena pouze za pomoci vojenských prostředků⁹⁴. Především po nezdarech v dlouhodobém řešení bezpečnostní situace v Iráku a Afghánistánu se otázka kultury dostává do popředí zájmů. Hlubší pochopení lokální kultury může snížit míru selhání v oblasti implementace „západních“ politik. Od devadesátých let se pak řada autorů domnívá, že kultura může ovlivňovat národní bezpečnostní strategii státu. Například Johnston se v tomto období zabývá kulturně podmíněným chováním čínského státu v období dynastie Myng.

⁹² Gray 1999, s. 58; Lantis 2002, s. 91, 103

⁹³ Snyder 1977, s. 28-30

⁹⁴ Council of the EU 2003

Lantis popisuje, že po konci studené války neorealisté (například Tomuschat, Schwarz, Haftendron, Brenner, Stürmer) předpovídali výrazně asertivní chování Německa (i Japonska) vycházející z jeho geostrategického umístění, zaměření se na národní strategické zájmy a uvědomění si jeho vlastní role a postavení v mezinárodních vztazích, kterou si bude chtít upevnit hrozbou o případném užití silových prostředků.⁹⁵ Na možnou expanzivní politiku Německa upozorňuje i Mearsheimer. Ten však tuto možnost uvádí pouze pro případ, že by se Evropa po konci studené války rozhodla vzdát nukleárních zbraní, kterým přisuzuje stabilizační funkci v oblasti bezpečnosti.⁹⁶ Jelikož se předpoklady neorealistů nepotvrdily a Francie, Británie ani Rusko se svých nukleárních zbraní nevzdaly, bylo potřeba využít jiného přístupu, který by chování států po konci studené války dokázal vysvětlit. Právě pomocí působení strategické kultury řada autorů (Snyder, Stein, Lalman) vysvětluje vojenskou rezervovanost, ba dokonce antimilitarismus Německa a Japonska v období po konci studené války až do současnosti.⁹⁷ Twomey představuje svou teorii, která říká, že existují národní zájmy, které vše určují, ale strategická kultura je to, co ji silně ovlivňuje, tudíž ve výsledku to nejsou čistě národní zájmy, které mají rozhodující postavení.⁹⁸

Berger uvádí, že ačkoli po konci studené války mělo Japonsko takovou pozici a vyspělost, že se mohlo stát vojenskou supervelmocí, strategická kultura Japonska založená na zkušenostech z druhé světové války takovému směřování bránila a naopak byla oporou pro příznivce politiky antimilitarismu.⁹⁹ Japonský antimilitarismus se naplno projevil během Války v Zálivu (1990-91). Během invaze Saddáma Husajna do Kuvajtu nebylo Japonsko schopno jakkoli zareagovat. Vojenský zásah Japonska ani neměl podporu tamní veřejnosti. Proto se omezilo pouze na pomoc finanční a po ukončení otevřeného konfliktu poskytlo flotilu zajišťující odminování prostoru zálivu. Berger v souvislosti s Válkou v Zálivu dochází k závěru, že kultura a jednání podmíněné kulturou užívá určitý stupeň vlastní autonomie a nemusí tak nutně reflektovat „objektivní“ realitu. Proto pomocí strategické kultury můžeme vysvětlovat jevy, které například neorealisté nejsou schopni vysvětlit. Podle Bergera japonský antimilitaristický přístup, který je dokonce kodifikován v ústavě, vyplývá ze zkušeností

⁹⁵ Lantis 2002, s. 88-89

⁹⁶ Mearsheimer 1990, s. 32-33

⁹⁷ Lantis 2002, s. 88-89

⁹⁸ Čmakalová 2011, s. 5

⁹⁹ Vítková 2014

během druhé světové války, kdy Japonci měli pocit tzv. dvojí viktimizace. Za prvé se cítili být obětí jejich vlastního vojensky orientovaného státu, za druhé se však cítili být i obětí USA, které vedly nemilosrdnou a nekompromisní válku, což jim mělo zajistit větší moc. V roce 1954 vláda Japonska zakázala užití vlastních jednotek mimo území Japonska.¹⁰⁰

Na druhé straně německý antimilitarismus podle Banchoffa vychází z pevných institucí, jejichž strategické uvažování se od druhé světové války do devadesátých let výrazně nezměnilo.¹⁰¹ Duffield dodává, že německá kultura národní bezpečnosti je charakterizovaná skepticizmem vůči užití a přínosu vojenské síly, preferencí multilaterálního jednání a odmítáním velitelské role při společných akcích. Politická kultura Německa, která se vyvinula po druhé světové válce, prakticky vylučuje návrat tradiční politiky Německa jako velké vojenské mocnosti.¹⁰²

Kritika a konstruktivistické předpoklady

Jednou z kritik, se kterou se v literatuře můžeme setkat, je argument, že teorie strategické kultury neumí předpovídat budoucí vývoj a dokáže pouze popsat události minulé. Kritici často poukazují na to, že operacionalizace strategické kultury je velmi složitá a příliš subjektivní. Modely strategické kultury vidí jako tautologické a říkají, že je prakticky nemožné oddělit od sebe navzájem závislé a nezávislé proměnné.¹⁰³ Na druhou stranu ji lze velmi dobře využít k vysvětlení některých jednání států a jevů, které se již staly. Strategická kultura pomáhá objasnit aspekty, které nemohou být vysvětleny pomocí tradičních teorií.¹⁰⁴

Gray považuje za problematické, že teorie často pracuje s národní kulturou, ovšem neexistuje metoda, která by dokázala národní kulturu přesně identifikovat. Na druhé straně Lapid v devadesátých letech staví strategickou kulturu proti neorealismu a kritizuje neorealisty, kteří podle něho zcela přehlíží vliv kultury a identity v mezinárodních vztazích. Pokud bychom hledali teoretický směr, kterým je po konci studené války teorie strategické kultury inspirována, našli bychom společné rysy v konstruktivismu. Ten totiž na rozdíl od neorealistů klade podstatně vyšší důraz na

¹⁰⁰ Lantis 2002, s. 98-100

¹⁰¹ Bachoff 1999, s. 2

¹⁰² Duffield 1998, s. 6

¹⁰³ Lantis 2002, s. 87

¹⁰⁴ Čmakalová 2011, s. 12

společenskou i organizační strukturu a dále také na domácí politické uspořádání. Podle Wendta jsou státní identita a zájmy státu sociálně konstruovány na základě znalostí z praxe.¹⁰⁵

V Huntingtonově Teorii střetu civilizací lze najít jak společné prvky s teorií strategické kultury, tak i výrazné odlišnosti. Huntingtonova teorie se také opírá o kulturu, sociální hodnoty, náboženství a ideologie. Zásadní rozdíl však spočívá v tom, že Huntington považuje za základní prvek kulturu. Kulturní identita pak přesahuje státní hranice. Samotné státy proto významnou roli v jeho teorii nenesou. Naopak pro strategickou kulturu platí, že stát a jeho občané jsou nositeli národní kultury.¹⁰⁶

Meyer se zabývá problémy, které mohou nastat v případech, kdy se konstruktivisté snaží předpovídat vývoj a případné nové mezinárodní události a jevy, které mohou nastat. Konstruktivismus dle jeho slov není zcela špatným teoretickým přístupem, avšak jeho slabiny při pokusech o předpověď budoucích událostí spočívají v neschopnosti reflektovat řadu možných podnětů a změn, které mohou přijít z jiné oblasti, než která je předmětem zkoumání. Jako příklad udává dopady klimatických změn, vzestup nových mocností, které změni mezinárodní uspořádání sil, technologické inovace a celkovou nestabilitu prostředí globálního kapitalismu. Dalším problémem jsou předsudky samotných výzkumníků a jejich odlišná reflexe sociálních aktérů. Zjednodušeně řečeno, předpovědi konstruktivistů může ovlivnit tak vysoké množství faktorů, že se na ně nemůžeme bezmezně spoléhat.¹⁰⁷

Také existuje řada faktorů, které prakticky nelze změřit. Jsou jimi například identita, diskurs, normy a ideje, přičemž všechny tyto faktory úzce souvisí se strategickou kulturou. Neschopnost měření těchto faktorů pak do konstruktivistických předpovědí vnáší značnou nejistotu. Dalším problémem konstruktivistických předpovědí vývoje v mezinárodních vztazích je nemožnost oddělit pozorovatele od sociálního prostředí a tím pádem dosažení jeho vědecké neutrality. Jinými slovy pozorovatel je vždy ovlivněn strategickou kulturou svého státu, jeho všeobecně uznávanými normami a má svou vlastní identitu. Tyto faktory mohou pozorovatele ovlivnit natolik, že konstruktivistická předpověď pozorovatele ze státu A se může

¹⁰⁵ Lantis 2002, s. 96

¹⁰⁶ Lantis 2002, s. 101, 105

¹⁰⁷ Meyer 2011, s. 669

výrazně lišit od pozorovatele ze státu B, který má zcela jinou identitu a uznává rozdílné normy. Nicméně i přes zmíněná úskalí konstruktivistických předpovědí má význam tyto předpovědi provádět. Daná předpověď totiž může například ovlivnit vnímání připravovaných politických kroků ze strany veřejnosti. Pokud je konstruktivistická předpověď pozitivní, může návrh získat všeobecnou podporu a naopak.¹⁰⁸

Nositelé strategické kultury

Jestliže připouštíme existenci strategické kultury uvnitř států, kterou definujeme jako sdílené předpoklady a pravidla pro rozhodování, měli bychom se také zaměřit na to, kdo je nositelem těchto sdílených předpokladů a kdo se společnými rozhodovacími pravidly řídí. Za prvé jsou to národní elity, které definují cíle zahraniční politiky a způsob, jakým bude národ čelit novým výzvám. Existuje všeobecný konsensus, že elity mají predispozice zachovávat status quo. To je důvod, proč se strategická kultura státu mění velmi zřídka a změna vyžaduje speciální okolnosti. Národní elity pak mají schopnost posunovat hranice toho, co je v zahraniční politice ještě přípustné.¹⁰⁹ Dalším nositelem strategické kultury jsou politické instituce. Klein tuto myšlenku posouvá ještě dále a tvrdí, že nositelem strategické kultury jsou ti, kteří definují vojenské cíle během války. V moderní době se jedná o profesionální vojenská zřízení, ve kterých se strategická kultura mění velmi pozvolna. Tyto vojenské instituce (armáda) udržují své zvyky a těží ze zkušeností nabytých v minulosti. Klein dodává, že jestliže je strategická kultura výsledkem vojenské zkušenosti, pak národy, které mají hodně bojových zkušeností, mnohem lépe dokážou přizpůsobit svou strategii národním vojenským doktrínám.

Posledním subjektem, který může formovat strategickou kulturu, je názor veřejnosti, která je zároveň jejím nositelem. Jedná se převážně o veřejnost v parlamentních demokraciích, kde se stabilita vlády odvíjí od její podpory. Lantis však tvrdí, že současné studie (myšleno k roku 2002) dokazují, že názor veřejnosti má velmi omezenou moc měnit strategickou kulturu státu. Jako příklad uvádí Válku v Zálivu, kde německá veřejnost velmi dynamicky diskutovala bezpečnostní a humanitární situaci a

¹⁰⁸ Meyer 2011, s. 670, 672-3

¹⁰⁹ Baylis, Wirtz, Gray 2013, s. 87-88

přiklání se k tomu, aby Německo zasáhlo. To se však i přes názor veřejnosti nestalo.¹¹⁰

Změny ve strategické kultuře

Jak už jsem v této práci uvedl, strategická kultura je stabilní a odolná vůči častým změnám. Nicméně musíme připustit, že se také postupem času mění a vyvíjí. Je to především historická zkušenost, politické instituce a multilaterální závazky, které strategickou kulturu formují (elity ji většinou nemění a spíše se drží zaběhlých standardů; vliv názoru veřejnosti je velmi omezený, jak jsem již vysvětloval výše). Duffield se zabývá tím, co může být katalyzátorem pro změnu strategické kultury. Jsou to dramatické události, traumatické zážitky (revoluce, války, ekonomické katastrofy), které by narušily a zdiskreditovaly základní hodnoty a přesvědčení. Z tohoto výčtu je zřejmé, že strategická kultura se bude měnit pouze vzácně.¹¹¹ Lantis na příkladu humanitární krize v Kosovu (1999) demonstruje možnost změny strategické kultury státu i vlivem externích šoků. Konkrétně uvádí případ Německa. Podle něho krize v Kosovu vedla ke změně německé bezpečnostní politiky a to tím způsobem, že se bezpečnostní politika dostala mimo pomyslnou hranici, kterou tvořila dosavadní strategická kultura Německa. Ministr obrany Rudolf Scharping pak uvedl, že „*krize v Kosovu naučila Německo, Evropu i NATO, že se musí přizpůsobit výzvám, které plynou z dynamiky mezinárodního bezpečnostního prostředí*“.¹¹² Strategická kultura tedy zůstává neměnná pouze v případě, když přináší uspokojujivá řešení současných krizí. Jestliže současné krize řešit neumí, začínají vznikat alternativní řešení mimo její rámec, které časem národ přijme za vlastní, a principy těchto původně alternativních řešení se pak stávají součástí nové strategické kultury.

¹¹⁰ Lantis 2002, s. 108-109

¹¹¹ Duffield 1998, s. 23

¹¹² Lantis 2002, s. 111

2.1 Změna francouzské vojenské doktríny v meziválečném období

Kier se zaměřuje na meziválečné období v první polovině dvacátého století a vývoj francouzské vojenské doktríny na základě zkušeností z první světové války. Na francouzském příkladu z tohoto období můžeme pozorovat rozhodovací dilema, kde z hlediska národních zájmů a poslední zkušenosti z války bylo vhodné zvolit ofenzivní vojenskou doktrínu, ale strategická kultura Francie byla nakloněna spíše strategii defenzivní. Následující faktory autorka uvádí jako rozhodující pro volbu mezi ofenzivní či defenzivní doktrínou. Za prvé to jsou političtí aktéři, kteří mají určité předpoklady o tom, jakou roli má plnit armáda v rámci společnosti. Za druhé jsou to samotné vojenské organizace, které mají rozdílné kultury a tedy i rozdílné názory na ofenzivní a defenzivní vojenskou doktrínu.¹¹³

Kier upozorňuje, že bychom neměli automaticky předpokládat, že vojenské organizace budou preferovat doktrínu ofenzivní. Zajímavé je její tvrzení, že to, co vojenské organizace vnímají jako svůj zájem, je výsledkem jejich kultury. Předpokládá, že v rámci vojenských struktur má jejich kultura dominantní postavení před zájmy, které nejsou autonomním prvkem, ale jsou přímo od kultury odvozeny. Má práce se však primárně zabývá strategickou kulturou a zájmy států, kde tvrdím, že tyto dva elementy na sobě nejsou závislé. Někdy mohou být v rozporu a v jiných případech se mohou navzájem doplňovat. Jeden prvek však není odvozen od druhého. Kier přiznává, že formování národní vojenské doktríny neovlivňuje pouze kultura, ale mohou to být další faktory jako distribuce moci, geografické faktory, technologická vybavenost a nové objevy, nicméně kultura je podle ní na těchto faktorech nezávislá. Malý význam během volby o povaze národní vojenské doktríny má podle ní mezinárodní systém. Říká, že státy často ignorují požadavky aliancí, které vyžadují vlastnit určitou předem stanovenou ofenzivní sílu.¹¹⁴

Kiseling tvrdí, že si političtí představitelé ve Francii byli vědomi slabého postavení Francie vůči Německu po konci první světové války. Ve dvacátých letech byla vláda v Paříži toho názoru, že pokud by se Francie dostala do ozbrojeného

¹¹³ Kier 1995, s. 65

¹¹⁴ Kier 1995, s. 66

konfliktu s Německem, zásah ze strany Francie by musel být ofenzivní a velmi rychlý. Nebezpečí viděli v tom, že v déle trvající válce by se naplno projevila ekonomická a industriální síla Německa. Ofenzivní vojenská doktrína byla vnímána jako jediná možnost, jak porazit silnějšího soupeře. Vláda v Paříži zastávala názor, že nejlepší obranou je útok. Ve třicátých letech se rétorika Paříže obrátila zcela naruby. Vojenská strategie Francie měla být ryze defenzivně zaměřená a veškeré investice měly proudit pouze do posílení defenzivy. Můžeme si položit otázku, co způsobilo poměrně rychlý přechod od preference ofenzivní doktríny k defenzivní. Kiesling poukazuje na to, že ačkoli od první světové války až po začátek druhé nejen Francie, ale i Británie přešla z ofenzivní vojenské doktríny k defenzivní, mezinárodní systém byl relativně stálý – ke změně doktríny tedy nedošlo vlivem výrazných výkyvů v prostředí mezinárodních vztahů.¹¹⁵

Proti tomuto tvrzení stojí argumentace realistů, kteří se domnívají, že mezi dvacátými až třicátými léty ve skutečnosti došlo ke změně v distribuci moci, která vysvětluje změnu v orientaci francouzské i britské vojenské doktríny. Ve dvacátých letech nemělo Německo prakticky žádnou armádu a tedy s tím, jak síla Německa rostla, měnila se i francouzská doktrína. Tento argument však můžeme vyvrátit s ohledem na fakt, že Francie k defenzivní vojenské doktríně přistoupila v roce 1929, což bylo pět let před tím, než se k moci dostal Hitler, zhruba sedm let před tím, než byla v Německu znovu zavedena branná povinnost a osm let před tím, než došlo k militarizaci Porýní německými jednotkami. Lze proto vyloučit korelaci mezi vývojem francouzské doktríny a rostoucí německou silou.¹¹⁶

Posen přichází s teorií, že Francie chtěla vytvořit silnější vazby s Velkou Británií a chtěla zároveň docílit toho, aby Británie převzala určitou kolektivní odpovědnost za obranu Evropy před silným Německem. Francouzští politici se však nakonec dohodli, že pro vytvoření pevnějších vazeb s Británií je nutné přejít z ofenzivní doktríny na defenzivní, aby z pohledu svého spojence nebyla Francie vnímána jako hrozba či jako stát, který by války mohl iniciovat.¹¹⁷ Kier říká, že Posenova teorie je v empirické rovině velmi těžce prokazatelná. Poukazuje na několik momentů, kdy se Francie nechovala jako stát, který by chtěl navázat těsné spojení s Británií. Jako příklad

¹¹⁵ Kiesling 2010, s. 90-99

¹¹⁶ Kier 1995, s. 70

¹¹⁷ tamtéž

uvádí Chanackou krizi, během které Francie společně s Británií měla rozhodnout o společném postupu proti Turkům, ale výsledek byl takový, že zatímco Británie hrozila válkou, premiér Francie Raymond Poincaré nakázal francouzským jednotkám, aby ustoupily z neutrální zóny. Francouzské válečné plány také byly vytvořeny tak, aby bylo Německo nuceno postupovat přes Belgii, což by ohrožovalo bezpečnost Británie. Ostatně plány zahrnující postup Německa přes Belgii a zahrnutí neutrální Velké Británie do sporu nebyly ničím novým. Stejně plány měl francouzský generál Joffre před začátkem první světové války. Navíc neexistují důkazy o tom, že by Francie skutečně chtěla přenést tíhu odpovědnosti za obranu Evropy na Británii a naopak existují důkazy o tom, že francouzská veřejnost byla silně proti.¹¹⁸

V době invaze Německa do Polska francouzský generál Charles de Gaulle žádal vytvoření ozbrojené síly schopné ofenzivních výpadů, tento požadavek však byl ignorován. De Gaulle si natolik stál za svým názorem, že se dobrovolně rozhodl v rámci armády zdiskreditovat, když se obrátil na francouzského politika Paula Reynauda, aby mu pomohl jeho návrh prosadit civilní intervencí. Pognon vysvětluje, že napojení vysoce postaveného člena armády na politickou sféru bylo v armádě vždy vnímáno silně negativně. De Gaulle se nesmířil s rozhodnutím svých nadřízených, které bylo učiněno v rámci armády Francie, a tak se obrátil na politické činitele, což mnozí členové armády chápali jako zradu. Následující rok byl de Gaulle vyškrtnut ze seznamu o povýšení.¹¹⁹

Kier tvrdí, že z hlediska funkcionalismu ofenzivní vojenská doktrína napomáhá zisku velkých zdrojů (dotace, investice od vlády), autonomie a prestiže armády. Tyto cíle nemohou být dosaženy současně s volbou defenzivní doktríny. Přesto armáda spíše volí doktrínu defenzivní a staví se proti všem výše postaveným členům armády, kteří prosazují opak. Příkladem je britská armáda, která ve dvacátých letech ležela na okraji zájmů britské vlády a trpěla nedostatkem finančních zdrojů. Ačkoliv vedení britské armády bylo seznámeno se způsobem vedení ofenzivní mechanizované války a zřejmě i cítilo „funkcionalistickou“ potřebu zvýšit svůj rozpočet a získat větší autonomii, přesto nakonec britská armáda zvolila doktrínu defenzivní. Na tomto příkladu můžeme

¹¹⁸ Kiesling 2010, s. 97-99

¹¹⁹ Duroselle 2004, s. 211

sledovat, že přestože britská armáda měla jasné zájmy a její vedení vědělo, jak jich dosáhnout, zachovala se zcela jinak, než bychom předpokládali.¹²⁰

Ve Francii neměla armáda primárně problém s rozpočtem, ale chtěla získat větší autonomii vůči občanské společnosti. Bylo to z důvodu nestability třetí republiky, posilování extremistické levice a vypuknutí občanské války v sousedním Španělsku. Dle funkcionalistické teorie Francie měla zvolit ofenzivní doktrínu, aby tím získala větší nezávislost, avšak stal se pravý opak. Kier tvrdí, že přijetí defenzivní doktríny bylo nezpochybnitelné dogma. Generál Maurice Gamelin žádal v roce 1936 rozpočet pro armádu ve výši devět miliard franků. Jeho návrh však v původním znění nebyl přijat. Nikoli z důvodu, že požadovaný rozpočet byl příliš objemný, ale proto, že ho tehdejší předseda vlády Léon Blum považoval za nedostatečný a společně s Daladierem se rozpočet rozhodli navýšit o dalších pět miliard franků – tedy o více než 50% z původně žádané částky. Armády přijímají defenzivně zaměřenou vojenskou doktrínu z vlastní iniciativy, aniž by je k tomu nutilo okolní prostředí – ba naopak, některé okolnosti spíše naznačovaly, že by armáda měla zvolit doktrínu ofenzivní. Občanská společnost tedy na volbu doktríny nemá významný vliv. Armáda totiž za své zájmy považuje něco zcela jiného, než bychom v danou chvíli mohli předpokládat. Její zájmy vychází z armádní kultury.¹²¹

Proč tedy funkcionalistická předpověď o volbě ofenzivní doktríny zůstala nenaplněna? Obecné definice strategické kultury se většinou shodují na tom, že strategickou kulturu mohou měnit pouze velmi výrazné události – šoky.¹²² Pro Francii takovou událostí mohla být první světová válka, konkrétně pak Bitva u Verdunu. Během první světové války Francie aplikovala ofenzivní pojetí boje *offensive à outrance*. Konflikt později přešel v zákopovou válku. Ztráty na životech byly obrovské, zdroje uvádí mezi třemi až čtyřmi sty tisíci vojáky na obou stranách verdunské bitvy.¹²³ Zdá se být logické, že budování Maginotovy linie – opevněné hranice sloužící k obraně Francie před Německem a volba defenzivní vojenské doktríny pak byla důsledkem právě této bitvy. Na počátku však probíhaly diskuse o tom, zda opevnění, které tvořilo Maginotovu linii, má plnit pouze defenzivní funkci, či jestli má být schopno sloužit i

¹²⁰ Kier 1995, s. 72

¹²¹ Kiseling 2010, s. 89

¹²² Howlett 2006, s. 5

¹²³ BBC.co.uk [online]

k ofenzivě. Jako příklad ofenzivního využití opevnění může posloužit návrh generála Maxima Weyganda, který tvrdil, že díky vylepšenému opevnění se může snížit množství jednotek využitých k obraně, a tak o to více jednotek může zaútočit na Německo. Guillemaut zastával názor, že opevnění má sloužit jako základna pro ofenzivní výpady francouzské armády na území nepřítele. Zcela opačného názoru byl generál Pétain, který Maginotovu linii viděl jako obranné opevnění zajišťující neprostupnost hranice. Jeho vysoce postavení vojenští kolegové, jako například Ferdinand Foch, oponovali, že vystavění „druhé Čínské zdi“ může vést pouze k porážce, jelikož primárním cílem armády není zajištění neprostupnosti hranice, ale likvidace nepřítele. Obě strany se shodly na potřebě vystavění Maginotovy linie, pohled na její využití se však značně lišil.¹²⁴

Vojenští představitelé se například nebyli schopni shodnout ani na využití tanků. Jedna strana je považovala za defenzivní podporu pěchoty, druhá strana za ofenzivní jednotku schopnou rychlých manévřů.¹²⁵ Válečné plány Francie ve dvacátých letech byly stále ofenzivní, nehledě na předešlou negativní zkušenost z první světové války. Kdyby konflikt mezi Francií a Německem vypukl již ve dvacátých letech, hlavní boje by pravděpodobně probíhaly v Německu díky ofenzivní doktríně Francie. Ačkoliv ve třicátých letech zvítězil názor generála Pétaina a byla přijata defenzivní doktrína, nemůžeme tvrdit, že Francie vyšla z první světové války s přesvědčením, že ofenzivní doktrína je neefektivní a jedinou možností je volba doktríny defenzivní. Francie se totiž celou následující dekádu držela ofenzivní doktríny, kterou zvolila již během první světové války.

Nesouhlasím však s názorem autorky, která tvrdí, že první světová válka nezpůsobila změnu strategické kultury Francie, a nesouhlasím ani s argumentem, že je to z toho důvodu, že se Francie celou dekádu držela stejné doktríny, jakou měla během první světové války.¹²⁶ S odkazem na slova Lantise, který říká, že „*strategická kultura zůstává neměnná pouze v případě, když přináší uspokojivá řešení současných krizí,*“ se domnívám, že ofenzivní vojenská doktrína se během první světové války ukázala být neúčinnou, a tak, jak Lantis dále pokračuje, „*začínají vznikat alternativní řešení mimo rámec současné strategické kultury, které časem národ přijme za vlastní, a principy*

¹²⁴ Kier 1995, s. 77

¹²⁵ Duroselle 2004, s. 256

¹²⁶ Kier 1995, s. 79

těchto původně alternativních řešení se pak stávají součástí nové strategické kultury.“

¹²⁷ Přesně to se stalo během první dekády po konci první světové války a výsledek byl takový, že původně alternativní přístupy (viz defenzivní doktrína navrhovaná generálem Pétainem) byly nakonec přijaty a aplikovány celou armádou.

S autorkou článku naopak souhlasím v bodě, kde říká, že situace v mezinárodních vztazích změny doktríny (potažmo strategické kultury státu) neovlivňuje. Jako příklad uvádí dvacátá léta, kdy byla situace v mezinárodních vztazích relativně stabilní a přesto nejen Francie, ale i Británie přeformulovaly své vojenské doktríny nehledě na jejich předešlou strategickou kulturu.¹²⁸ Ještě bych rád objasnil, že pokud se v tomto případě bavím o změně strategické kultury, automaticky tím myslím i změnu vojenské doktríny, která vychází ze změny strategické kultury. Jestliže docházím k závěru, že došlo ke změně vojenské doktríny ve dvacátých až třicátých letech 20. století, automaticky předpokládám, že muselo dojít ke změně strategické kultury. K tomuto závěru jsem došel na základě informací, kterou jsou obsaženy v předešlých odstavcích. Domnívám se, že na základě slov Graye lze tvrdit, že na strategické kultuře státu při volbě vojenské doktríny záleží z toho důvodu, že kultura jednotlivců i organizací ovlivňuje jejich strategické chování, jehož výsledkem je zvolená vojenská doktrína.¹²⁹

Další otázkou je, zda změnu strategické kultury může způsobit domácí politická situace. Ve Francii po první světové válce byly rozšířené dva protichůdné názory na armádu. Konzervativci, průmyslníci a majitelé půdy zastávali názor, že pouze profesionální armáda je schopna udržet status quo. Levice s republikány prosazovala brannou povinnost, jelikož pouze tak podle nich mohla být zachována svoboda občanů. Obě strany měly společné to, že nereflektovaly situaci v prostředí mezinárodních vztahů, ale jejich primárním zájmem bylo rozložení moci uvnitř státu. Je nutné zdůraznit, že jinak chápe roli armády armáda samotná a jinak její funkci vnímá občanská společnost.¹³⁰

Jak armáda vnímá svou roli, může být mj. odvozeno od její organizační struktury. Kier přichází se zajímavým postřehem, když říká, že velmi málo institucí

¹²⁷ Lantis 2002, s. 112

¹²⁸ Kier 1995, s. 70

¹²⁹ Gray 1999, s. 56

¹³⁰ Duroselle 2004, s. 252-253

vynakládá tak velké množství úsilí na asimilaci svých členů, jako to dělá armáda – důraz na ceremoniály, tradice, společnou identitu. U francouzské Cizinecké legie se používá termín esprit de corps.¹³¹ Kultura vojenské organizace je sbírka myšlenek a přesvědčení o ozbrojené síle – o tom, jak má být řízena a o jejím vztahu ke společnosti. Silná asimilace členů instituce (vojáků v armádě) pak vede k tomu, že na ně má občanská společnost velmi malý vliv.¹³² Existují však případy, kdy občanská společnost ovlivnila vojenskou instituci a následně i volbu mezi ofenzivní a defenzivní doktrínou. Bylo tomu tak právě ve Francii roku 1928, kdy političtí představitelé rozhodli o snížení délky branné povinnosti na jeden rok.

Levice se obávala, že pokud by vojsko tvořili zkušení vojáci, mohli by své postavení zneužít k represím domácího obyvatelstva. Pravice naopak prosazovala profesionalizaci armády. Obávala se, že se brannou povinností vytvoří lidové milice, které budou podporovat revoluční nálady ve společnosti. Pravice skutečně nebrala ohledy na vnější situaci a zvyšující se hrozbu ze strany Německa. Cílem bylo udržet mír uvnitř státu. Toto tvrzení podtrhuje výrok generála Weyganda z roku 1940, který prohlásil: „*Kéž bych si mohl být jistý tím, že nám Němci ponechají dostatečné množství vojáků pro udržení domácího řádu.*“¹³³

De Gaulle v té samé době, dá se říci, podporoval obě strany. Souhlasil s brannou povinností, zároveň však navrhoval založení sedmi divizí o celkovém počtu sto tisíc profesionálních vojáků sloužících šestileté období. Tyto divize měly být cvičeny a připraveny pro boj na území nepřítel. De Gaulle podporoval ofenzivní vojenskou doktrínu, avšak pouze v případě, když by vojáci byli profesionálové. Tudiž i on si uvědomoval to, co od začátku proklamoval generál Pétain – že armáda složená z nezkušených branců nemůže naplnit cíle ofenzivní doktríny a musí proto přistoupit k doktríně defenzivní. Tento návrh nakonec vojenské velení nepřijalo z toho důvodu, že by de facto došlo k rozdělení armády na dvě – profesionální a armádu složenou z branců, přičemž armáda branců by neměla kapacity k naplnění ofenzivní doktríny, tudíž by se stala nedůležitou. Levice se také obávala toho, že by některý z vysoce

¹³¹ duch jednoty, pospolitosti, soudržnosti, solidarity, bojovnosti

¹³² Kier 1995, s. 82

¹³³ Kier 1995, s. 86

postavených armádních činitelů mohl armádu zneužít pro své osobní cíle a získání politické moci ve státě.¹³⁴

Snížení branné povinnosti na jeden rok ovlivnilo postoj armádních představitelů vůči tomu, čeho je možné s francouzskou armádou dosáhnout. Kvůli celkové nezkušenosti vojáků usoudili, že nezbyvá než přijmout defenzivní vojenskou doktrínu, jelikož doktrína ofenzivní vyžaduje náročnější výcvik, který za dobu jednoho roku nelze stihnout provést. Změna doktríny reagovala na situaci v domácí politice, nikoli na případné vnější ohrožení ze strany Německa. Na základě jednání Francie ve dvacátých a třicátých letech docházím k závěru, že situace v mezinárodních vztazích neměla v tomto období na formování strategické kultury výrazný vliv.

U otázky nezkušených branců v souvislosti s charakterem doktríny se ještě na chvíli pozastavím. Považuji za nutné zdůraznit, že armáda složená z nezkušených branců automaticky neodsuzuje armádu k volbě defenzivní doktríny. Přesvědčení Francouzů o nemožnosti vedení ofenzivní války s nezkušenými branci bylo součástí jejich strategické kultury, která se vyvinula před začátkem první světové války. Francie nepovažovala útok Německa před vypuknutím této války za reálný, jelikož se jeho armáda skládala převážně z nezkušených vojáků. Na druhou stranu Němci s tímto faktem neměli žádný problém a neobávali se nezkušené vojáky využívat jako ofenzivní sílu. Francie svého soupeře podcenila. K názorovému obratu po skončení první světové války však z její strany nedošlo. Dokonce i Charles de Gaulle, velký zastánce ofenzivní doktríny, tvrdil, že ofenzivní doktrínu lze přijmout pouze v případě vytvoření profesionální armády.¹³⁵

Po konci první světové války se během jednání ve Versailles ukázalo, že zatímco Francie chtěla Německu povolit výcvik velkého počtu neprofesionálních vojáků, Velká Británie navrhovala, aby si Německo vytvořilo menší, avšak profesionální armádu. Cíl však měly obě země stejný – omezení vojenské síly Německa. Vnímání síly a možností neprofesionální armády vychází ze strategické kultury jednotlivých států, a proto se může výrazně lišit.¹³⁶

¹³⁴ Duroselle 2004, s. 252-253

¹³⁵ Duroselle 2004, s. 151; Kiesling 2010, s. 95-96

¹³⁶ Kier 1995, s. 93

2.2 Strategická kultura Francie po druhé světové válce

Již na začátku práce jsem představil hypotézu, která předpokládá, že druhá světová válka byla katalyzátorem změny strategické kultury Francie. Meyer, který popisuje vývoj francouzské kultury těsně po válce, považuje za zásadní období války, které ke změně přispělo, pouze čtyři týdny trvající bleskovou válku (blitzkrieg), během které Německo prorazilo francouzskou obranu. Drtivá porážka od Německa měla zásadní dopad na francouzskou kulturu, která byla založena na úspěších a imperiální politice Francie z posledních dvou století. První kroky Francie po konci války proto byly spojeny s pokusy o kontrolu Německa skrze jeho ukotvení v supranacionálních strukturách a vojenských aliancích. Podle Meyera právě ponížení ze strany Německa, strach a pocit zmatení umožnil silné charismatické osobě, jakou byl Charles de Gaulle, přetvořit a zároveň rekonstruovat francouzskou národní identitu.¹³⁷ Na druhé straně se Monnet domnívá, že už založení Evropského společenství uhlí a oceli bylo formálně krokem technickým, ovšem existence této společné instituce napomohla k „*tiché revoluci v mysli člověka*“ (také de facto hovoří o změně identity). Změna především nastala v tom, že kolektivní jednání začalo být vnímáno jako výhodné a fungující. Proto také o několik let později došlo k podpisu Římských smluv a rozšíření společného trhu na veškeré ekonomické produkty.¹³⁸

Menon tvrdí, že obranná politika tehdejšího prezidenta de Gaulla nebyla založena na jeho vlastní ideologii, ale na machiavellistickém pohledu na povahu mezinárodních vztahů a povinnostech státu uvnitř anarchického uspořádání mezinárodního systému. Vernet popisuje, že osobnost prezidenta de Gaulla byla natolik výraznou postavou v historii Francie, že se jí podařilo ovlivnit i její strategickou kulturu. Podstatné byly tři základní elementy. Za prvé to byla přítomnost Francie mezi čtyřmi vítěznými mocnostmi po druhé světové válce a z toho vyplývající politická nadvláda nad poraženým Německem. Za druhé status permanentního člena RB OSN a za třetí vlastnictví jaderných zbraní. Gallis ještě doplňuje důležité elementy o šíření francouzských hodnot skrze boj za lidská práva a demokracii především ve vztahu k rozvojovým zemím, preferenci multilaterality a podporu spolupráce s ostatními státy

¹³⁷ Meyer 2006, s. 51-54

¹³⁸ tamtéž s. 22, 25

v oblasti boje proti společným hrozbám.¹³⁹ Některé z výše uvedených pilířů francouzské strategické kultury během prezidentského období Charlese de Gaulla můžeme vnímat jako stále aktuální. Například o sklonech k multilaterálnímu řešení problémů a preferenci spolupráce mezi státy svědčí fakt, že je Francie členem řady organizací (sdružení) jako jsou OSN, G8, G20, WTO, Francophonie nebo EU. Francie také podpořila Smlouvu o nešíření jaderných zbraní (1992) i její dodatečné rozšíření (1995).

Blíže se zaměřím na situaci ve Francii v první dekádě následující po druhé světové válce, jelikož toto období bylo zcela zásadní pro formulaci nové strategické kultury Francie (období čtvrté republiky) a následně se budu věnovat prezidentu de Gaullovi a páté republice, kdy se do popředí dostávají dva výrazné elementy – speciální vztah s Německem založený na evropských institucích a boj proti americké hegemonii. Základ obnovené strategické kultury pro období 1945-1958 tvoří imperiální politika Francie. Slovo obnovené používám zcela záměrně, jelikož imperialismus se stal součástí francouzské strategické kultury již na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Skemperis tvrdí, že právě tehdy elity začaly přesvědčovat veřejnost o správnosti imperialistické ideologie. Nebylo to snadné, jelikož mezi lidmi stále panovaly spíše revoluční ideály, než myšlenky na rozšiřování současného impéria. V meziválečném období však definitivně došlo k tomu, že se imperialismus stal součástí strategické kultury Francie. Kladu si však otázku, proč se elity v padesátých letech vrací k ideálům, které panovaly před druhou světovou válkou?¹⁴⁰

Druhá světová válka značně snížila pozici Francie mezi světovými velmocemi. To se mimo jiné projevilo třeba tím, že v roce 1945 Francie nebyla pozvána na jednání velmocí v rámci Jaltské konference. Později však Charles de Gaulle připomíná, že i přes ztráty (na životech, majetku, reputaci), které Francie v důsledku války utrpěla, získala stále křeslo v RB a s tím spojené významné pravomoci i postavení na mezinárodním poli.¹⁴¹ Francie v době po druhé světové válce, kdy zažívala značnou ekonomickou krizi a pomalu začala obnovovat narušenou infrastrukturu, mohla být považována za velmoc pouze díky svým četným koloniím. Národní elity došly k závěru, že své výsadní postavení mezi světovými velmocemi získá Francie zpět právě tím, že si bude zakládat na své imperiální politice. Nakonec upuštění od imperialismu by nepodpořila ani

¹³⁹ Čmakalová 2011, s. 8

¹⁴⁰ Skemperis 2003, s. 18

¹⁴¹ De Gaulle 1972, s. 30

francouzská veřejnost, jelikož zahraniční kolonie byly prakticky to jediné, co Francii řadilo mezi nejdůležitější státy světa.

Staronová strategická kultura charakterizovaná imperialismem však podle Skemperise vedla k iracionálním politickým rozhodnutím, ke kterým docházelo už v období čtvrté republiky mezi léty 1945-1954. Během deseti let zemřelo na straně Francie 70 tisíc vojáků a na koloniální války bylo vynaloženo obrovské množství kapitálu, který mohl být použit při poválečné obnově Francie. Neúspěch v Indočíně způsobil ztrátu postavení Francie jako světové velmoci a následná brutalita spojená s mučícími technikami během invaze v Alžírsku poskvrnily dobré jméno Francie. Vláda ztratila i podporu francouzské veřejnosti, což vedlo ke kolapsu imperialismu, jakožto pilíře její strategické kultury.

S příchodem páté republiky a prezidenta de Gaulla nedochází k výraznému odklonu od strategické kultury popsané výše, avšak de Gaullova politika byla odlišná. De Gaulle si zakládal na něčem, co literatura označuje termínem *la grandeur*, což se dá charakterizovat jako navrácení výsadního postavení Francii, silné globální role, nezávislosti a s tím související silné armády. Meyer ještě dodává, že přístup *la grandeur* je také spojený nejen s obranou vlastních zájmů, ale také s bojem za pomyslné „vyšší dobro“, kterým může být například obrana práv lidí obecně, nikoli pouze Francouzů. De Gaulle usiloval o tzv. *third forcism* – existenci třetího silného elementu narušujícího hegemonii USA a SSSR. Tímto třetím prvkem měla být nezávislá západní Evropa pod vedením Francie. Důraz na antiamerikanismus byl natolik silný, že se de Gaullovi podařilo tento postoj začlenit do francouzské strategické kultury a tento postoj je její součástí dodnes (autor jako příklad uvádí, že i prezident Mitterrand, který by z nástupců po de Gaullovi mohl být charakterizován jako spíše proamerický, v roce 1986 zakázal USA přelety bojových letounů nad Francií na jejich cestě do Libye).¹⁴² Francii v době páté republiky také lze popsat jako silně nacionalistický stát. To mělo za následek jednak její izolaci v rámci Evropy a za druhé velké vojenské výdaje zajišťující vojenskou nezávislost Francie spojenou mj. s vývojem atomových zbraní. S důrazem na

¹⁴² Skemperis 2003, s. 19

nezávislost a third forcism také souvisí vystoupení Francie ze společných ozbrojených sil NATO (1966).¹⁴³

Politiku prezidenta de Gaulla jsem již rozebral v kapitole charakterizující národní zájmy Francie po druhé světové válce, proto není potřeba se jí znovu zabývat. Podstatné je, že strategická kultura Francie po druhé světové válce byla charakteristická svým důrazem na francouzský imperialismus v době od konce války do nástupu prezidenta de Gaulla, který měl Francii navrátit její postavení jako světové velmoci, avšak vlivem událostí v Indočíně a Alžírsku došlo k pravému opaku. Po nástupu prezidenta de Gaulla se klade důraz na nezávislost Francie (antiamerikanismus), boj s bipolárním uspořádáním a zajištění dobrého postavení Francie pomocí diplomacie.

2.2.1 Projevy změny strategické kultury v Indočíně a Alžírsku

Na rozdíl od kapitol, které se zabývaly národními zájmy Francie v Indočíně a Alžírsku, není z pohledu změny strategické kultury nutné oba konflikty oddělovat. Oba mají společné to, že jsou důsledkem návratu Francie k imperiální politice. Francie v době po jejím neúspěšném působení během druhé světové války mohla být považována za velmoc právě díky svým četným koloniím, a tak se francouzské elity shodly, že své výsadní postavení mezi světovými velmocemi získá Francie zpět právě tím, že si bude zakládat na své imperiální politice. Po druhé světové válce bylo možné tuto politiku aplikovat v Indočíně a o několik let později i v Alžírsku, což se také stalo.

Na politiku imperialismu navázal i de Gaulle, který však kladl důraz na silnou armádu a antiamerikanistický postoj. Jak jsem již jednou uvedl, jeho hnutí Rassemblement du peuple français (RPF) mělo za cíl spojovat francouzský národ a jeho pobočky působily i v Alžírsku. Také už jsem zmínil, že gaullisté považovali Alžírsko za integrální součást Francie, a tak se domnívám, že intervenci v Alžírsku lze vnímat i jako pokus o zachování francouzské identity a kultury, jejíž součástí Alžírsko bylo. Především u pieds noirs, francouzských osadníků, muselo být začlenění této země do jejich identity nejzřetelnější. Dle mého soudu je s politikou imperialismu velmi úzce spjat i tzv. third forcism, o který de Gaulle rovněž usiloval. Zjednodušeně řečeno se jednalo o formu boje proti bipolárnímu uspořádání světa, které se Francie snažila narušit

¹⁴³ NATO.int 2001 [online]

skrze zvyšování vlivu západní Evropy ve světě.¹⁴⁴ Pokud bychom i pro období po druhé světové válce aplikovali teorii Dufourcqa, který oblast směrem na jih od Francie charakterizuje jako region potenciální demonstrace moci a šíření vlivu, intervence v Alžírsku může být chápána i jako snaha o narušení bipolarity mezinárodních vztahů.¹⁴⁵

Legionáři rovněž pomáhali v prosazování de Gaullova přístupu založeném na dosažení *la grandeur* (vysvětleno výše). Jak jsem již popsal, tento přístup nebyl založený pouze na revitalizaci francouzské kultury a identity, ale bral ohledy i na práva nefrancouzských obyvatel. V této souvislosti Odstrčil popisuje, že i když bylo pouze otázkou času, kdy měli být legionáři odvoláni z Alžírsku, které pak mělo získat nezávislost, snažili se ještě na poslední chvíli stálými kontrolami znemožnit teroristické akce *fellaghů* proti alžírskému obyvatelstvu (nikoli pouze proti francouzským „*pieds noir*“).¹⁴⁶

Skemperis se domnívá, že strategická kultura charakterizovaná imperialismem vedla v Indočíně k iracionálním politickým rozhodnutím. Zásah podle něho ve skutečnosti nebyl ve francouzském zájmu, avšak byl důsledkem nové strategické kultury. To dokládá tvrzením, že Francie během deseti let přišla nejen o velké množství kapitálu, které mohlo být použito na rekonstrukci země, ale také o 70 tisíc vojáků.¹⁴⁷ Na druhé straně Gallis tvrdí, že jedním z pilířů strategické kultury Francie po válce bylo šíření francouzských hodnot skrze boj za lidská práva a demokracii především ve vztahu k rozvojovým zemím, a tak z tohoto pohledu nelze konflikt Francie v Indočíně považovat za iracionální a naopak lze tvrdit, že zde legionáři hájili zájmy Francie, které vycházely z její nově zformované strategické kultury.¹⁴⁸

¹⁴⁴ Skemperis 2003, s. 19

¹⁴⁵ Dufourcq 2010

¹⁴⁶ Odstrčil 2011, s. 184

¹⁴⁷ Skemperis 2003, s. 19

¹⁴⁸ Čmakalová 2011, s. 8

2.3 Strategická kultura Francie po konci studené války

Meyer, kterého jsem citoval v minulé kapitole, určil za zlomový bod změny strategické kultury po druhé světové válce porážku Francie během tzv. bleskové války. Pro období po konci studené války stanovil takové body hned dva. Za prvé za zlomový bod určuje pád Berlínské zdi a za druhé teroristický útok z 11. září 2001 na budovy Světového obchodního centra. Pád Berlínské zdi můžeme propojit se dvěma změnami. Došlo ke sloučení Německa a pádu Sovětského svazu. Zároveň však došlo k znovuotevření německé otázky. Ačkoliv přes 70% francouzské veřejnosti podporovalo unifikaci Německa, francouzské elity se sloučení obávaly vzhledem k historicky potvrzenému potenciálu, který Německo nese. Meyer říká, že francouzský prezident Mitterand přebíral strategii z padesátých let, když se snažil o vytvoření „europeizovaného Německa“, než aby riskoval vznik „německé Evropy“. Zjednodušeně řečeno se Francie obávala rostoucí moci Německa po jeho spojení, a tak využila stejnou strategii, jako po konci druhé světové války (začlenění Německa do institucí a vojenských aliancí, skrze které by mohlo být kontrolováno). Ze strany francouzských elit také došlo k zesílení podpory společné evropské bezpečnostní a obranné politiky, což mělo vést nejen k zesílení spolupráce s Německem, ale cílem také bylo vyvažování hegemonie USA.¹⁴⁹

Válka v Zálivu, která rovněž proběhla na počátku devadesátých let, měla pro Francii ty důsledky, že si uvědomila, jak důležité je vlastnit armádu vycvičenou a vybavenou pro boje v zahraničí. Výsledkem bylo zrušení branné povinnosti a orientace výhradně na profesionální armádu. Ke zrušení branné povinnosti také mohlo dojít z toho důvodu, že Francie nepocítovala bezprostřední ohrožení od okolních států. Francie se v devadesátých letech podílela na řešení regionálních konfliktů, jako byla válka v Bosně, ve Rwandě či v Kosovu.

Jak už jsem uvedl výše, v novém tisíciletí byl zlomovou událostí teroristický útok z 11. září 2001. Ten francouzskou společnost stejně jako mnohé další šokoval svým rozsahem, ale Meyer zároveň říká, že Francie s teroristickými útoky již měla vlastní zkušenosti (má na mysli útoky v pařížském metru v letech 1986 a 1995 spojené s konfliktem v Alžírsku). Zřejmě i proto Francie na rozdíl o některých jiných

¹⁴⁹ Meyer 2006, s. 64-67

evropských zemí (Německo, Polsko) podporovala intervenci USA v Afghánistánu. Na základě vlastních zkušeností totiž věděla, že vnitřní terorismus a mezinárodní terorismus jsou v praxi spojené nádoby, které nelze jednoduše oddělit. Z tohoto důvodu také lze očekávat, že Francie v otázkách terorismu nebude v roli pasivního aktéra, ale bude se v rámci společné bezpečnostní a obranné politiky EU aktivně podílet na formování strategií boje proti terorismu a také na bojích samotných.¹⁵⁰

Už na začátku devadesátých let hlavní francouzští představitelé pochopili, že země ztratila svou prestižní pozici, kterou si do té doby držela díky vlastnictví nukleárních zbraní a stálému křeslu v RB OSN. Proto francouzští politici začali klást větší důraz na užší spolupráci v rámci EU. Cílem Francie je rozvoj EU, která by se měla stát silným globálním aktérem, díky čemuž by si nepřímou svou důležitost udržela i samotná Francie (za předpokladu, že by si udržela pozici lídra). Francie svou pozornost nyní místo na sebe samotnou upíná na celou EU. Problém ovšem je, že ne všechny členské státy EU vidí ve Společné zahraniční a bezpečnostní politice (SZBP) svou budoucnost. Kvůli těmto kolizím v preferencích bude budování EU jako významného globálního aktéra značně složité.¹⁵¹ Meyer si také klade otázku, do jaké míry budou operace EU udržitelné, jestliže dojde k nárůstu materiálních i lidských ztrát? Hill tvrdí, že EU bude jen zřídka jednat nátlakově za použití silových prostředků. Významným problémem se v tomto případě zdá být nedostatek kolektivně přijaté strategické kultury EU. Společná bezpečnostní a obranná politika EU (SBOP) funguje tak krátkou dobu, že se žádná společná strategická kultura EU neměla šanci vyvinout.¹⁵² Dalším důvodem je všeobecná nedůvěra veřejnosti v zemích EU vůči společné bezpečnostní politice EU a obecně vzrůstající skepse vůči současné formě integrace v Evropě.¹⁵³

Dospěl jsem k názoru, že v současnosti již existuje určitá vyvíjející se strategická kultura EU, která má zatím pouze několik charakteristických znaků. Především devadesátá léta ukázala, že EU je schopna se zúčastnit bojů, které jsou zaměřeny na humanitární cíle a pod mandátem Spojených národů. EU je také ochotna se podílet na krátkodobých operacích, při kterých se využívají prostředky NATO. Společnými faktory takových misí jsou nízké riziko, nízké náklady a omezené cíle

¹⁵⁰ Meyer 2006, s. 64-67

¹⁵¹ Čmakalová 2011, s. 13

¹⁵² Luiif 2006, s. 109-112

¹⁵³ Meyer 2011, s. 676

operací. Nejaktivnějšími státy v oblasti SBOP jsou Francie, Velká Británie, dále také Německo a severské státy, které se zaměřují především na krizový management a prevenci konfliktů. Na členských státech lze pozorovat vývoj v oblasti teritoriální obrany, která v posledních letech přestává být prioritou a do popředí se naopak dostává problematika terorismu a nestabilního prostředí v těsné blízkosti hranic EU. Členské státy se také všeobecně shodují na legitimitě humanitárních intervencí, což dokresluje již výše zmíněná ochota EU zasahovat v případě humanitárních krizí.¹⁵⁴ Velký nesoulad mezi státy lze naopak pozorovat v otázce války s cílem šíření demokracie či války kvůli ekonomickým zájmům. Problematická je také účast států EU na operacích s větším rizikem ztrát a preemptivních válkách. Tradiční je také odlišný přístup států EU vůči USA.

2.3.2 Strategická kultura EU

Za strategickou kulturu EU můžeme považovat pouze ty normy, které mají členské státy společné. Pro tvorbu společné strategické kultury EU je důležité, aby spolu jednotky z různých zemí začaly úzce spolupracovat. Musí dojít k potlačení normy patriotismu. Vojáci musí být ochotni riskovat svůj život nikoli za svou vlast, ale za celou EU. Na příkladu žoldnéřských armád lze vyzorovat, že tento cíl je dosažitelný. Meyer zde popisuje, že by mělo dojít k profesionalizaci armády a mělo by se zcela upustit od povinné vojenské služby. Pokud bychom souhlasili s názory generála Pétaina v meziválečném období ve Francii, který říkal, že pouze s profesionální armádou lze vést ofenzivní válku, bylo by zřízení zcela profesionální armády řešením, jak zvýšit bojeschopnost jednotek EU v zahraničí a jak zvýšit schopnost EU reagovat na globální hrozby. Specializace armád by také mohla vést ke snížení nacionalismu v jednotlivých armádách členských států.¹⁵⁵

Domnívám se, že při vzniku strategické kultury EU je také důležité, aby členské státy podobným způsobem vnímaly současné hrozby a přikládaly jim stejnou důležitost. Právě se zánikem Sovětského svazu EU ztratila úhlavního nepřítel, členské státy snížily své armádní rozpočty a přestaly klást důležitost na teritoriální kontrolu území. Tvrdím však, že vzhledem k rozšiřování EU směrem na východ by se bezpečnostní strategie EU měla znovu zabývat i teritoriální obranou. Pro Evropu je nezbytné, aby si

¹⁵⁴ tamtéž s. 688

¹⁵⁵ Meyer 2011, s. 680-681

uvědomila, že strategické zájmy USA se v současnosti upínají do jiných regionů. Zrušení plánu raketové obrany, která měla být umístěna v Polsku a ČR, je toho dokladem. USA v současné době soustředí své prostředky především na Blízkém východě. Proto by se měla EU více zaměřit na budování vlastní vojenské síly, která bude schopna zasáhnout nejen uvnitř svých hranic, ale také kdekoli na světě bez nutné asistence USA. Je také důležité začít vnímat nové hrozby, kterými jsou například radikalizace mladých muslimů žijících nejen vně EU, ale také muslimů, kteří jsou součástí evropské integrace.¹⁵⁶

Uplynulé řádky již mnohé naznačily, přesto se pokusím v tomto odstavci shrnout zásadní body strategické kultury Francie v novém tisíciletí. Základem strategické kultury Francie je její touha pro udržení pozice jednoho z nejvýznamnějších aktérů mezinárodních vztahů a dosažení pozice lídra EU. V tomto ohledu se od nástupu prezidenta de Gaulla v padesátých letech mnoho nezměnilo. Rozdíl však spočívá ve strategii, kterou Francie pro dosažení svých cílů zvolila. Francie po konci studené války pochopila, že nový mezinárodní řád vyžaduje vyšší míru spolupráce mezi státy, a tak francouzský nacionalismus v některých ohledech musel stranou. Proto se Francie rozhodla založit svou zahraniční politiku na podpoře peacekeepingových operací v rámci OSN.¹⁵⁷ Během Irácké krize Francie ucítila příležitost dát najevo, že se EU od plánů USA distancuje. Vzhledem k ideologickému rozdělení EU, které jsem popsal výše, však dostatečnou podporu mezi členskými státy nezískala, což naopak oslabilo její pozici. Také oslabuje její tradiční spojení s Německem, které po konci studené války začalo upouštět od své role ryzího pacifisty a převzalo větší odpovědnost za udržování národní bezpečnosti, což na konci devadesátých let vyústilo v podporu Operace spojenecká síla v Kosovu.

Posun také nastal s příchodem nového prezidenta Francie Sarkozyho, které vystřídal „degauillistického“ prezidenta Chiraca. Nový prezident v proslovu po svém zvolení uvedl, že je důležité udržovat dobré vztahy s USA. Coşkun tvrdí, že prezident Sarkozy je iniciátorem změny strategické kultury Francie, která v minulosti byla definována silným antiamerikanismem a nacionalismem. Podle autora to může být

¹⁵⁶ Crone, Harrow 2011; Nesser 2008; Stenersen 2008

¹⁵⁷ Coşkun 2007, s. 86

z toho důvodu, že si nový prezident uvědomil, že Francie není v takové pozici, aby se mohla zcela distancovat od USA a transatlantických záležitostí.¹⁵⁸

2.3.3 Předpověď vývoje strategické kultury EU

Meyer předpovídá vývoj strategické kultury EU do roku 2020 následovně. EU bude ochotnější ve využívání silových prostředků při zahraničních operacích. Bude koherentnějším a silnějším aktérem v oblasti bezpečnostní politiky. Na druhé straně však dodává, že je nepravděpodobné, aby EU rozšířila své vojenské ambice, a to především kvůli omezením vycházejícím z odlišných názorů na případy kde se řeší, do jaké míry je užití síly ještě legitimní. Zároveň říká, že vojenská moc není stavebním kamenem identity, potažmo kultury EU. Autor také předvídá větší obavy v rámci EU z její energetické závislosti především na Rusku. Počítá také s růstem počtu jednotek, které bude EU schopna využít při misích v zahraničí.¹⁵⁹ Předpokládá zvyšující se schopnost EU rychle a efektivně reagovat na globální konflikty. Cíle a forma operací však zůstanou limitovány tím, co připouští rámec R2P.¹⁶⁰

Meyer uvádí, že je Evropa všeobecně velmi citlivá vůči zabíjení civilistů vlivem leteckých útoků, jako tomu bylo například v Kosovu. Pak je ovšem nutné namísto vzdušné síly využít pozemních jednotek, čímž se operace pro zasahujícího stává rizikovější. Autor se domnívá, že případné ztráty by byly snadněji ospravedlnitelné, pokud by se jednalo o vojáky, kteří se mise zúčastnili dobrovolně. Na druhou stranu však připomíná, že se především ve Francii a Velké Británii zvedá nevole vůči ztrátám vojáků na zahraničních misích, a proto se dá předpokládat, že EU vždy bude preferovat nevojenská řešení konfliktů, která nevyžadují přímou účast vojsk. Autor zároveň přidává svůj názor, že si v nejbližších letech dokáže jen těžko představit, že by EU sama vstoupila do vážnějšího vojenského konfliktu bez podpory USA (s výjimkou konfliktů uvnitř Evropy).¹⁶¹

¹⁵⁸ Coşkun 2007, s. 88-89

¹⁵⁹ Meyer 2011, s. 686

¹⁶⁰ Evans, Sahnoun 2001; XI – XIII

Norma, která říká, že státy mají chránit své obyvatele před genocidou, zločinům proti lidskosti, válečnými zločiny a etnickými čistkami. Pokud stát své občany nechrání, může zasáhnout mezinárodní společenství.

¹⁶¹ Meyer 2011, s. 687

2.3.4 Konflikty po konci studené války z hlediska strategické kultury

Z pohledu strategické kultury Francie vnímám Válku v Zálivu jako její neúspěšný pokus o rozšíření antiamerikanismu v rámci Evropy a zároveň jako konflikt, ve kterém se Francie pokusila obhájit své silné postavení mezi dvěma světovými hegemony.¹⁶² Konflikt byl také významný tím, že na jeho základě Francie začala hlouběji vnímat důležitost jednotek schopných bojovat v zahraničí. Takovou vojenskou sílu samozřejmě tvořila Cizinecká legie, jelikož pro to měla potřebný výcvik i vybavení. Vzhledem k tomu, že Francie měla základ profesionální armády, od které mohla rozvíjet svou strategii profesionalizace armády, mohlo dojít ke zrušení branné povinnosti.¹⁶³

V této kapitole jsem dospěl k závěru, že v rámci vývoje strategické kultury EU již existuje norma, která umožňuje využít vojenských prostředků proti režimům potlačujícím lidská práva. Nejdůležitější vojenští aktéři v Evropě přijali myšlenku, že zásahy v oblastech, kde jsou potlačována lidská práva, jsou legitimní. Tato norma se z mého pohledu formovala na základě konfliktu v Bosně, později v Kosovu a stala se součástí strategické kultury Francie. Domnívám se, že po masakrech v Srebrenici (válka v Bosně), potažmo Račaku (válka v Kosovu) se naplno projevila morální odpovědnost Francie za ochranu lidských práv.¹⁶⁴

Z pohledu Meyera bylo pro účast Francie na intervenci v Bosně rozhodující vystřídání prezidenta Mitteranda Jacquesem Chiracem. Ten podle autora cítil, že Francie byla zesměšněna srbskými milicemi po té, co se jim podařilo zajmout francouzské vojáky sloužící jako modré barety pod vedením OSN. Dalším důvodem bylo selhání deklarací OSN i vyjednávání Kontaktní skupiny, která nedokázala zabránit pokračujícím útokům srbských milicí na muslimské enklávy. Prezident Chirac ve svém proslovu otištěném 17. července 1995 žádal o pomoc v řešení konfliktu všechny západní velmoci. Komentátoři té doby se shodovali na tom, že Francie, potažmo celá Evropa, byli závislí na vnější pomoci ze strany USA, jelikož Evropa neměla dostatečné množství jednotek potřebných pro vyřešení konfliktu na Balkáně. Z toho plyne, že aby Evropa mohla být aktérem s vysokou kredibilitou v oblasti řešení regionálních

¹⁶² Coşkun 2007, s. 88-89

¹⁶³ Meyer 2006, s. 66

¹⁶⁴ Meyer 2011, s. 684-686; Greenwood 2002, s. 149

konfliktů, musí dojít k navýšení profesionálních jednotek vycvičených pro boj v zahraničí.¹⁶⁵

¹⁶⁵ Meyer 2006, s. 85-87

3. Příčiny přetrvávající existence Cizinecké legie

3.1 Meziválečné období

V meziválečném období vidím největší využití Cizinecké legie především na jižní ose, jak ji definuje Dufourcq. Význam této složky armády umocňuje fakt, že se v tomto období francouzská vojenská doktrína transformovala z ofenzivní na defenzivní, s čímž souvisel přesun pozornosti na stavbu Maginotovy obranné linie nebo snížení branné povinnosti na jeden rok, čímž se obecně snížila zkušenost francouzských vojáků. Zcela proti tomuto proudu jde plně profesionalizovaná Cizinecká legie, která s drobnými přestávkami na severu Afriky bojovala od svého založení (1831-1882, 1882-1914), a tak měla s boji v Africe bohaté zkušenosti. Disponovala potřebným výcvikem pro africké podmínky. Francie o území na severu Afriky velmi usilovala. Zainteresováno zde bylo i Španělsko, které si s Francií území rozdělilo a Německo, které jako kompenzaci dostalo část francouzského území v rovníkové Africe. Francie na severu Afriky chtěla šířit svůj vliv a viděla v této oblasti potenciál na zvýšení vlastní prosperity (viz heslo generála Lyauteye le Maroc utile). Plány Francie však výrazně narušilo povstání rífských kmenů v oblasti náležící Španělsku. Jelikož se Francie obávala rozšíření povstání na vlastní území, musela zasáhnout. Klíčovou rolí v tomto ohledu měla Cizinecká legie, které se nakonec ve spolupráci se Španěly podařilo povstání potlačit.¹⁶⁶

Důležité bylo i působení Legie v Sýrii a Libanonu, kde působila jako správce pořádku v mandátním území Francie. Ta tento region vnímala jako prostor pro šíření svého vlivu, což lze demonstrovat na stavbě železnic, škol, nemocnic nebo sirotčinců, také vysokým přílivem investic obecně a investicemi do průmyslu. Těsně po konci první světové války musela Francie svou pozici hájit proti Arabům bojujícím za nezávislost, kterou podporovala i Británie. V tu chvíli šlo Francii o udržení strategické pozice na Blízkém východě. Dále zde probíhalo mocenské soupeření s Itálií, která začala pod vedením Mussoliniho praktikovat politiku agresivní expanze a snažila se Sýrii i Libanonu dokázat, že je pro ně silnějším i výhodnějším partnerem. Francie také musela ve dvacátých letech čelit povstání Drúzů. Legionářům již působícím v Sýrii sice připluli na pomoc francouzští legionáři z Tunisu (1. jízdní cizinecký pluk), avšak

¹⁶⁶ Dufourcq 2010; Odstrčil 2011, s. 81, 132-134

vzhledem k drúzské přesile konflikt ve prospěch Francie zvrátilo až bombardování měst a vesnic v roce 1927.¹⁶⁷

Již jsem zmínil, že vývoj vojenské doktríny, kterou jsem se zabýval v kapitole zaměřené na vývoj strategické kultury Francie v meziválečném období, negativně ovlivnil připravenost armády na boje v zahraničí. Léon Blum, bývalý francouzský premiér, který byl výhradně proti profesionalizované armádě, vyjádřil v roce 1934 obavu nad armádou, která by byla izolovaná od okolního světa, příliš zaměřená na dodržování svých zvyklostí a tradic, na tvrdou disciplínu a trénink. Obával se armády, která by v rámci státu tvořila samostatnou enklávu. Těžko soudit, zda si to Blum během svého proslovu uvědomoval, ale jeho popis přesně odpovídal francouzské Cizinecké legii. Z toho lze usuzovat, že Cizinecká legie ve třicátých letech podporu vládnoucí levice neměla. Pro meziválečné období proto platí, že zatímco z hlediska národních zájmů Cizinecká legie měla pevnou pozici, jelikož pomáhala Francii v dosažení jejích národních zájmů, změna strategické kultury Legii nepodpořila, ba dokonce mohla být v rozporu s její existencí.¹⁶⁸

3.2 Po konci druhé světové války

Po konci druhé světové války byla pro Francii prioritou ekonomická rekonstrukce a nastartování hospodářství. Francie vlivem svých výsledků během války a následně slabé vlády čtvrté republiky začala ztrácet svou tradičně silnou pozici v mezinárodních vztazích. Proto se na rozdíl od Skemperise domnívám, že válka v Indočíně nebyla z pohledu Francie zcela iracionální. Dospěl jsem k závěru, že francouzským zájmem v Indočíně bylo udržení vlivu v oblasti jihovýchodní Asie, což by posílilo oslabenou pozici Francie po válce a dále zastavení šířícího se komunismu. Na druhou stranu Skemperis zdůrazňuje vysoké ztráty na životech i množství kapitálu, které bylo potřebné pro vedení války, což jsou argumenty, které nelze popřít. Domnívám se, že francouzští legionáři hájili v Indočíně národní zájmy Francie, nicméně její vláda nebrala v potaz hledisko proporcionality. Z pohledu strategické kultury

¹⁶⁷ Odstrčil 2011, s. 138-140

¹⁶⁸ Duroselle 2004, s. 252-253

konflikt vnímám jako důsledek francouzského imperialismu, který se po konci války znovu stal součástí francouzské strategické kultury.¹⁶⁹

S příchodem prezidenta de Gaulla a páté republiky došlo i k posunu ve strategické kultuře Francie.. Její součástí zůstala idea francouzského imperialismu, ale přidal se k ní také antiamerikanismus společně s myšlenkou na posilování francouzské jednoty a prosazování politiky la grandeur. Výsledkem bylo v šedesátých letech odstoupení Francie z vojenských struktur NATO a důraz na vývoj vlastních nukleárních zbraní. Francie se také začala stavět proti budování amerického vlivu v jihovýchodní Asii a vyhranila se proti válce ve Vietnamu. Proti těmto krokům se ohradily Spojené státy s tvrzením, že jednání Francie snižuje antisovětskou koalici. Zásah Francie v Alžírsku byl nejen důsledkem imperialismu, ale minimálně gaullisté vnímali Alžírsko jako součást Francie, a tak konflikt lze chápat i jako boj proti alžírskému nacionalismu. Nesmíme také opomenout, že legionáři chránili francouzské osadníky přezdívané „pieds noirs“.¹⁷⁰

Na první pohled by se mohlo zdát, že existence Cizinecké legie nebyla během vlády de Gaulla ohrožena, jelikož napomáhala k dosažení cílů, které de Gaulle považoval za nejdůležitější. Byla francouzským nástrojem boje za jednotné francouzské impérium, starala se o ochranu vlastních obyvatel. Posilovala schopnost Francie být nezávislou na spojencích ze západní osy, napomáhala k budování francouzské hrdosti a je také nositelem francouzské identity, u které si de Gaulle přál, aby se znovu navrátila mezi občany Francie.¹⁷¹ Problematická ovšem byla činnost OAS pod vedením několika bývalých generálů francouzské armády. Kalkulovali s tím, že jim Legie pomůže provést ve Francii puč, kterým by svrhli pátou republiku. Na samotného de Gaulla spáchali atentát. Jsem přesvědčený, že tyto události Legii velmi negativně ovlivnily. Když Alžírsko získalo nezávislost, dokonce panovaly obavy, že ji prezident de Gaulle zruší. V roce 1962 k rušení opravdu došlo, avšak zrušen byl pouze její 1. výsadkový pluk. De Gaulle byl už v meziválečném období jedním z těch, kteří prosazovali ofenzivní doktrínu spolu s profesionální armádou schopnou zásahu v zahraničí. Dále kladl důraz na francouzskou identitu, vojenskou nezávislost, a proto jsem dospěl k závěru, že pro

¹⁶⁹ Skemperis 2003, s. 19

¹⁷⁰ Slocum 1994, s. 7; Troitiño 2008, s. 142; Tyre 2004, s. 1-3

¹⁷¹ Slocum 1994, s. 6

něho byla přítomnost Legie ve francouzské armádě natolik důležitá, že k jejímu úplnému zrušení nepřistoupil.¹⁷²

3.3 Konec studené války

V jedné z předešlých kapitol jsem již dospěl k závěru, že národní zájmy Francie jsou často v rozporu se zájmy EU, jelikož národní zájmy jsou vlivem demokratického procesu odvozeny od občanů státu, avšak zájmy EU vychází vlivem demokratického deficitu především z jejích institucí a elit. Domnívám se proto, že zájmy EU činnost Legie výrazně neovlivňují.¹⁷³ Na druhou stranu z hlediska národních zájmů Francie má Cizinecká legie důležitou roli. Posiluje obranyschopnost Evropy a především v devadesátých letech pomáhala stabilizovat konflikty na Balkáně.¹⁷⁴ Pomáhá udržovat francouzský vliv a prestiž v mezinárodních vztazích, jelikož díky tomu, že má Francie Legii vycvičenou a vybavenou pro boj v zahraničí, mohla se aktivně podílet na intervenci v Zálivu v rámci mandátu OSN (třeba na rozdíl od Německa). V Zálivu zasahoval 1. tankový, 2. pěší a 6. ženijní pluk cizinecké legie (1 REC, 2 REI, 6 REG). Na Balkáně zase působil 2. paradestní cizinecký pluk (2 REP), který se spolu s aliančními jednotkami snažil konflikt ukončit a z hlediska Francie zabránit nežádoucímu přílivu imigrantů z oblastí zasažených válkou. Legie se zároveň starala o distribuci humanitární pomoci a ochranu civilního obyvatelstva, což bylo v souladu s francouzskými sekundárními zájmy, jak je definuje Miskel.¹⁷⁵

Již v úvodu této práce jsem poznamenal, že národní zájmy a strategickou kulturu není vždy nutné vnímat jako dva elementy, které jsou v rozporu, ale naopak se mohou navzájem doplňovat. Určité prolínání obou přístupů vidím v kontextu lidsko-právní otázky, kdy se Miskel domnívá, že francouzská ochota účastnit se bojů v oblastech humanitárních krizí a oblastech, kde jsou porušována lidská práva, vychází ze sekundárních zájmů státu. Na druhou stranu Meyer tuto ochotu přisuzuje vývoji společné strategické kultury v rámci EU, na základě které se tato norma ochoty zasahovat vytvořila. S ohledem na prolínání zájmů s kulturou považuji otázku ochrany lidských práv a pomoc při dosažení míru za klíčový důvod přetrvávající existence Legie

¹⁷² Odstrčil 2011, s. 188

¹⁷³ Buchan 2012, s. 10-11, 17, Roskin 1994, s. 1

¹⁷⁴ Tyre 2004, s. 5, 8

¹⁷⁵ Miskel 2002, s. 97

v současnosti. Legie má pro dosažení těchto cílů dostatečný výcvik i vybavení. V krátkodobém horizontu očekávám i hlubší zapojení legionářů do boje proti terorismu, který se především v posledních letech stal novou globální hrozbou. Boj Legie proti terorismu by však nebyl úplnou novinkou. Už v roce 1976 speciální jednotky Legie zasahovaly na hranicích Džibutska a Somálska proti teroristům, kteří unesli školní autobus s francouzskými dětmi.¹⁷⁶ Další teroristické útoky proběhly přímo v Paříži v letech 1986 a 1995. Meyer obzvláště po 11. září 2001 předpokládá zvýšenou podporu USA ze strany Francie v boji proti terorismu, což přisuzuje francouzské zkušenosti s výše zmíněnými útoky, na základě kterých si Francie uvědomila, že terorismus je mezinárodní fenomén.¹⁷⁷

Na rozdíl od zájmů EU se domnívám, že strategická kultura EU, která je dle mého soudu na počátku svého vývoje (minimálně existuje několik všeobecně přijatých norem), již činnost Legie ovlivňuje. Francie se snaží posílit vliv EU v mezinárodních vztazích a zároveň být vnímána jako její lídr. Jelikož USA v současnosti soustředí své vojenské prostředky především na Blízkém východě, měla by se EU zaměřit na budování vlastních vojenských sil nezávislých na USA, které budou schopné operovat i vně hranice EU. Z důvodu silné pozice Francie v rámci vojenských struktur EU a důrazu, který klade na nezávislost EU na vojenských prostředcích USA, by rušení Legie bylo v rozporu s francouzskou strategií.¹⁷⁸ Během devadesátých let se v rámci vývoje strategické kultury EU vytvořila norma, díky které se státy EU nevyhýbají účasti na humanitárních intervencích a vojenských akcích podporujících potlačení, případně ukončení konfliktu a nastolení míru. Jsem přesvědčený, že tato evropská norma výrazně ovlivňuje i Francii, která nejen v devadesátých letech, ale také v novém tisíciletí posílala legionáře bojovat proti režimům potlačujícím lidská práva (Bosna, Kosovo, Irák). Součástí nové strategické kultury Francie je i podpora peacekeepingových akcí v rámci OSN či NATO, jelikož si uvědomila, že nový mezinárodní řád vyžaduje hlubší spolupráci mezi státy. Například intervence v Zálivu schválená RB OSN byla z pohledu zkoumání role Legie významná tím, že Francie začala hlouběji vnímat důležitost

¹⁷⁶ Windrow 2013, s. 29

¹⁷⁷ Meyer 2006, s. 64-67

¹⁷⁸ Crone, Harrow 2011; Nesser 2008; Stenersen 2008

jednotek schopných bojovat v zahraničí. Mimo již zmíněné lokality působilo dva a půl tisíce legionářů i ve Rwandě během místní občanské války (1994).¹⁷⁹

Meyer, který předpovídá vývoj strategické kultury EU do roku 2020, počítá s růstem počtu jednotek, které bude EU schopna využít při misích v zahraničí. Případné zrušení francouzské Cizinecké legie by tedy šlo přímo proti tomuto předpokladu. Evropa je podle autora citlivá vůči zabíjení civilistů vlivem leteckých útoků, jako tomu bylo například v Kosovu, a proto namísto vzdušné síly musí často využívat pozemních jednotek, čímž se operace pro zasahujícího stává rizikovější. Domnívá se, že případné ztráty by byly snadněji ospravedlnitelné, pokud by se jednalo o vojáky, kteří se mise zúčastnili dobrovolně, což dle mého soudu posiluje pozici Legie, do které její členové vstupují dobrovolně. Zároveň připomíná, že se zvedá nevole Francie vůči ztrátám vojáků na zahraničních misích. V tom opět vidím silnou pozici Legie, jelikož v ní většinou působí nefrancouzští občané.¹⁸⁰ EU by se měla dle Coopera, Leonarda i Rogerse více zaměřit na ochranu svých vlastních občanů a schopnost reakce na globální hrozby. Z tohoto důvodu mi přijde jako nelogický tah rušit Cizineckou legii, která je plně fungující elitní armádou státu, který společně s Velkou Británií a částečně Německem na sobě nese největší zodpovědnost za obranu EU.

Množství vojenských prostředků je mezi státy EU velmi odlišné. Francie a Velká Británie vlastní nejvíce jednotek schopných zasahovat v zahraničí. Předpokládá se však, že pouze 10% vojenských struktur v EU je schopno zásahu v zahraničí, což je zoufale málo vzhledem k trendu posledních dekád, kdy mezistátní války prakticky vymizely a proti tomu se stávají regionální konflikty a boj s terorismem hlavními tématy, kterými by se bezpečnostní politika EU měla zabývat. Neumím si proto představit, jaké důvody by mohly vést ke zrušení jednotek, které jsou součástí výše zmíněných 10%. Naopak by se dalo předpokládat, že se počet vojáků Cizinecké legie v budoucnu navýší.¹⁸¹ Francouzské ozbrojené síly tvoří nejsilnější armádu v EU a třetí největší ozbrojenou sílu v NATO. Čmakalová tvrdí, že právě z tohoto důvodu je Francie ochotna využívat silových donucovacích prostředků více než ostatní členové EU. Myslím si, že přístup Francie by se značně lišil v případě, že by neměla k dispozici Cizineckou legii, která je speciálně cvičena pro boj v zahraničí a její armáda by byla

¹⁷⁹ Odstrčil 2011, s. 212

¹⁸⁰ Meyer 2011, s. 686

¹⁸¹ Meyer 2011, s. 680

výhradně tvořena nezkušenými vojáky vykonávajícími základní vojenský výcvik (viz meziválečné období a defenzivní doktrína Francie).¹⁸²

¹⁸² Čmokalová 2011, s. 9

Závěr

Cílem práce bylo vyzkoumat, jaké jsou příčiny pokračující existence francouzské Cizinecké legie. Předpokládal jsem, že důvody její stálé existence vychází z národních zájmů Francie a její strategické kultury. Zároveň jsem pro období po konci studené války bral v potaz i možný vliv zájmů EU a její rozvíjející se kultury. Jedna z hypotéz byla taková, že pokud se Legie zachovala až do současnosti, musela mít z hlediska národních zájmů a strategické kultury Francie uplatnění i v minulosti, a tak jsem svůj výzkum rozdělil na tři časová období, u kterých jsem předpokládal, že se národní zájmy i kultura budou od předešlého (případně následujícího) období lišit.

Na úvod jsem se zaměřil na časový úsek mezi dvěma světovými válkami. Byl jsem toho názoru, že první světová válka mohla zájmy i kulturu ovlivnit, avšak především u strategické kultury mohou být změny velmi pozvolné, a tak je nezbytné změnu zkoumat v širším časovém rámci. Pro meziválečné období jsem určil zásadní národní zájmy Francie, kterými byla prosperita a šíření vlivu na jižní ose (především v severní Africe), eliminace bezpečnostní hrozby ze strany Německa a udržení silné pozice v oblasti Levanty. Následně jsem se zaměřil pouze na ty zájmy a cíle, které pomáhala naplňovat Cizinecká legie, což jsem demonstroval na konkrétních konfliktech z tohoto období. Cizinecká legie měla důležitou roli především z hlediska udržení francouzského vlivu v severní Africe a při správě mandátního území v Sýrii a Libanonu svěřeného Společností národů, což pomáhalo Francii udržet její mezinárodní postavení.

Stejně tak jsem se zaměřil i na změnu strategické kultury Francie po první světové válce, která byla charakteristická četnými diskuzemi o povaze vojenské doktríny a následným přechodem od ofenzivního pojetí doktríny k defenzivnímu a prosazováním armády složené z branců. Zjistil jsem, že na tuto změnu ve strategické kultuře Francie neměla vliv situace v mezinárodních vztazích ani francouzská občanská společnost, ale vycházela ze zkušeností během první světové války. Pro toto období se nepotvrdila má hypotéza, že by strategická kultura měla působit jako podpůrný faktor existence Legie a naopak jsem dospěl k závěru, že na základě vývoje strategické kultury byla budoucí činnost Legie ohrožena. Ve výsledku proto vnímám pouze národní zájmy jako faktor, díky kterému může být Legie v meziválečném období chápána jako potřebná a díky kterému mohla být aktivní i v následujících obdobích.

Národní zájmy Francie po druhé světové válce byly charakteristické prosazováním francouzské nezávislosti v mezinárodních vztazích a posilováním jejího vlivu, snahou o vyvažování anglosaského spojení a vzdorem vůči obecně uznávanému rozdělení světa na západní a východní blok skrze posilování vlivu celé Evropy. Legie se v Indočíně stala významnou složkou boje proti rozšiřování vlivu komunismu a starala se o udržení francouzského koloniálního impéria, díky kterému mohla být Francie po neúspěšném průběhu druhé světové války stále považována za velmoc. Vzhledem k vysokým ztrátám na životech francouzských vojáků a podmanění severní části Vietnamu komunisty považují francouzské působení v Indočíně za neúspěšné. Hlavním znakem strategické kultury Francie po druhé světové válce byl návrat k politice imperialismu a s příchodem prezidenta de Gaulla se do popředí dostává i šíření antiamerikanismu v Evropě. Antiamerikanismus vyústil ve vystoupení Francie z vojenských struktur NATO (1966) a Skemperis tvrdí, že politika imperialismu, kterou se Francie po druhé světové válce snažila získat zpět silnou pozici v mezinárodních vztazích, byla důvodem francouzské přítomnosti v Indočíně.

V Alžírsku legionáři bojovali proti místním nacionalistům (FLN), kteří vedli boj za nezávislost na Francii. Základem národních zájmů v demokratických státech je i ochrana vlastního obyvatelstva. O tu se rovněž starala Legie, která chránila nejen umírněné Alžírany, ale také francouzské osadníky označované jako *pieds noirs*. Z hlediska strategické kultury byl konflikt významný tím, že narušoval vizi de Gaulla a jeho následovníků o jednotě a společné identitě Francie zahrnující i oblasti mimo její metropolitní část. Proto i v Alžírsku působily pobočky hnutí RPF založené de Gaullem, které mělo za cíl spojit francouzský národ.

Legie měla s boji v Alžírsku zkušenosti od počátku svého založení, a tak bojovala za to, aby dobyté území pro Francii zůstalo její integrální součástí. Tohoto cíle se Legie těžko vzdávala i v době, kdy se prezident de Gaulle rozhodl vyjednávat o alžírské nezávislosti, čehož využilo pět bývalých francouzských generálů, kteří za pomoci Legie chystali puč proti páté republice prezidenta de Gaulla. Legie začala zabírat strategická města v Alžírsku, ovšem ve Francii se setkala s hromadným odporem obyvatelstva, a tak puč skončil neúspěchem. Z mého pohledu tyto události negativně ovlivnily pověst Cizinecké legie a reálně hrozilo její zrušení. Prezident de Gaulle ovšem

zrušil pouze paradesantní pluk, který se měl podílet na převratu přímo v Paříži. Hodnocení pozice Legie v době po druhé světové válce je proto ztížené.

Na jedné straně je zřejmé, že Legie bojovala za národní zájmy Francie a její působení bylo v souladu s národní strategickou kulturou, na druhou stranu svým jednáním na konci války v Alžírsku poškodila svou dobrou pověst. Stejně jako jsem uvedl, že z mého pohledu měl rozhodující úlohu při formulaci národních zájmů pro toto období prezident de Gaulle, domnívám se, že pro současnou existenci Legie bylo klíčové i jeho rozhodnutí Legii nezrušit úplně, ačkoliv k tomu dojít mohlo. Domnívám se, že k tomuto kroku nepřistoupil z toho důvodu, že jako bývalý vojenský generál vnímal její hodnotu z historického hlediska a vnímal ji také jako součást francouzské identity, na jejíž „znovuzrození“ a posílení často apeloval. Nakonec jsem proto dospěl k závěru, že pro období po druhé světové válce se potvrdila jak hypotéza o tom, že národní zájmy působí jako podpůrný element existence Cizinecké legie, tak stejným způsobem působila i strategická kultura Francie charakteristická pro toto období.

V poslední části jsem se zaměřil na národní zájmy a strategickou kulturu Francie po konci studené války, jelikož na počátku devadesátých let došlo k řadě změn. Mimo ukončení polarizace světa se rozšířil fenomén vnitrostátních konfliktů a také ratifikací Maastrichtské smlouvy (1993) došlo k založení EU. Proto jsem se také snažil zjistit, zda mimo národní zájmy a strategickou kulturu Francie mohla činnost Legie ovlivnit i EU. V případě národních zájmů jsem dospěl k závěru, že zájmy Francie nemohou být kvůli demokratickému deficitu v rámci EU v souladu s unijními zájmy, a proto jsem se zabýval přínosem Legie pouze z pohledu národních zájmů Francie. Zde měla Legie důležitou roli při řešení konfliktů na Balkáně, kdy se jí společně s francouzskými spojenci podařilo region relativně stabilizovat. Významná v tomto období byla rovněž Válka v Zálivu, kde legionáři pomáhali hájit francouzskou pozici v mezinárodních vztazích a také svou přímou účastí na konfliktu Francie demonstrovala svou ochotu jednat v rámci mandátu OSN. V obou konfliktech se také promítaly sekundární zájmy Francie, které jsem charakterizoval jako ochranu lidských práv a humanitární pomoc.

U strategické kultury soudím, že v rámci EU již došlo k vytvoření normy, která podporuje státy EU v zásahu v případě porušování lidských práv. Francie jako taková se nevyhýbá ani přímé účasti na řešení konfliktů schválené OSN (např. působení dvou a půl tisíc legionářů ve Rwandě během občanské války). V krátkodobém horizontu by

pozice Legie v rámci ozbrojených složek EU měla ještě posilovat, jelikož se EU snaží být aktivnější v řešení regionálních konfliktů ve světě a snaží se také navyšovat počet jednotek vycvičených a vybavených pro boj v zahraničí. Dále předpokládám větší zapojení Cizinecké legie do boje proti terorismu. U poslední zkoumané periody jsem také zjistil, že v lidsko-právní otázce dochází k propojení mezi národními zájmy a strategickou kulturou, jelikož zatímco Miskel otázku lidských práv řadí mezi sekundární národní zájmy, které jako první zmínil už Morgenthau, Skemperis říká, že ochota států účastnit se konfliktů, kde jsou porušována lidská práva, vychází z jejich strategické kultury.

Došel jsem k závěru, že má hypotéza o tom, že národní zájmy Francie působí jako podpůrný prvek pro existenci Legie, se ve všech případech potvrdila. Legie měla ve všech třech zkoumaných obdobích výraznou roli při plnění některých národních zájmů Francie, které byly pro dané období charakteristické. Naopak se ne zcela potvrdila hypotéza o tom, že činnost Legie byla vždy v souladu se strategickou kulturou Francie. Ve dvou ze tří zkoumaných období byla její činnost v souladu s francouzskou strategickou kulturou, avšak v období mezi dvěma světovými válkami se strategická kultura vyvinula tak, že ve Francii byla preferována neprofesionální defenzivně zaměřená armáda, což Legie evidentně nesplňovala. V nejbližších letech vidím nejdůležitější roli Cizinecké legie jako součást peacekeepingových operací v oblastech výskytu regionálních konfliktů pod mandátem OSN, jako součást NATO nebo při menších operacích vedených pouze EU. Na druhou stranu jsem na základě vývoje národních zájmů Francie a její strategické kultury přesvědčený, že ve střednědobém horizontu se legionáři nebudou podílet na preventivních válkách nebo válkách vedených z ekonomických důvodů.

Summary

The main goal of the thesis was to discover and describe the main reasons for continuing existence of the French Foreign Legion. I supposed that the reasons stream from national interests and the strategic culture of France. I also supposed that the Legion had important role in history so I focused on examination of national interests and the strategic culture in different periods of time. I chose three periods that according to my research can be characterized by unique national interests and the strategic

culture. The thesis concludes that the Legion always had important role from the viewpoint of fulfillment of national interests, but the hypothesis about the nature of strategic culture was not completely confirmed. I supposed that strategic culture has function of supporter and stabilizer of the Legion, but according to my research the Legion was threatened by development of strategic culture during the interwar period. Regardless this statement, I am convinced that the French Foreign Legion has strong position in current time. Role of the Legion will be stronger especially with regard to its capacity and training to be deployed abroad and to solve regional conflicts under a mandate of the OSN or the NATO.

Seznam zdrojů

1966. In: *NATO.int* [online]. 2001 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/update/60-69/1966e.htm>
- A Secure Europe in a Better World. In: *Council of the European Union* [online]. 2003 [cit. 2014-10-19]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>
- BAER, George W. *Test case: Italy, Ethiopia, and the League of Nations* [online]. Stanford, Calif.: Hoover Institution Press, 1976, s. 202-303 [cit. 2014-09-02]. Hoover Institution publication, 159. ISBN 0817965912.
- BANCHOFF, Thomas F. *The German problem transformed: institutions, politics, and foreign policy, 1945-1995* [online]. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1999, s. 1-22 [cit. 2014-09-23]. ISBN 047211008x-.
- Battle of Verdun: 21 February 1916 - July 1916. *BBC* [online]. 2014 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/wwone/battle_verdun.shtml
- BAYLIS, John, James J. WIRTZ a Colin S. GRAY. *Strategy in the contemporary world: an introduction to strategic studies*. Oxford University Press, 2013, 25, 428 pages. 4. ISBN 01-996-9478-8. Dostupné z: <http://books.google.cz/>
- BUCHAN, George. National Interests and the European Union. *The Bruges Group* [online]. 2012 [cit. 2014-09-02]. Dostupné z: <http://www.brugesgroup.com/NationalInterest.pdf>
- BURCHILL, Scott. *The national interest in international relations theory*. New York: Palgrave Macmillan, 2005, viii, 224 p. ISBN 14-039-4979-4.
- COŞKUN, Bezen B. Does Strategic Culture matter? Old Europe, New Europe and the Transatlantic Security. *Perceptions*[online]. 2007, Summer-Autumn, s. 71-90 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z: <http://sam.gov.tr/wp-content/uploads/2012/02/BezenCoskun.pdf>
- CRONE, Manni a Martin HARROW. Homegrown Terrorism in the West. *Terrorism and Political Violence* [online]. 2011, vol. 23, issue 4, s. 521-536 [cit. 2014-10-12]. DOI: 10.1080/09546553.2011.571556. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546553.2011.571556>
- ČMAKALOVÁ, Kateřina. Defining strategic culture: past formation and future challenges.: French strategic culture after 9/11. In: *World International Studies Committee* [online]. 2011 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z: http://www.wiscnetwork.org/porto2011/papers/WISC_2011-767.pdf
- DUFFIELD, John S. *World power forsaken: political culture, international institutions, and German security policy after unification* [online]. Stanford, Calif.: Stanford

- University Press, 1998, 385 p. [cit. 2014-09-23]. ISBN 08-047-3365-1. Dostupné z: <http://books.google.cz/>
- DUFOURCQ, Jean. French strategic interests. *Revue Défense Nationale* [online]. 2010, č. 1 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.diploweb.com/French-strategic-interests.html>
- DUROSELLE, Jean-Baptiste. *France and the Nazi threat: the collapse of the French diplomacy, 1932-1939* [online]. United States: Enigma Bks, 2004 [cit. 2014-09-28]. ISBN 19-296-3115-4. Dostupné z: <http://books.google.cz/>
- EVANS, Gareth J a Mohamed SAHNOUN. *The responsibility to protect: report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty* [online]. Ottawa: International Development Research Centre, 2001, xiii, 91 p. [cit. 2014-10-12]. ISBN 08-893-6963-1. Dostupné z: <http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf>
- FINLAN, Alastair. *The Royal Navy in the Falklands Conflict and the Gulf War: culture and strategy* [online]. 2004 [cit. 2014-10-26]. ISBN 0-203-58222-5. Dostupné z: http://212.158.133.54/prenos/gulf/skeny%20z%20knih/_ostatni/The_Royal_Navy_in_the_Falklands_Conflict_and_The_Gulf_War.pdf
- GAULLE, Charles de. *Memoirs of hope: renewal and endeavor*. New York: Simon and Schuster, 1972, s. 27-44. ISBN 0671211188.
- GOODRICH, Leland M. *From League of Nations to United Nations* [online]. International Organization: University of Wisconsin Press, 1947, s. 3-21 [cit. 2014-09-03].
- GRAY, Colin S. Out of the Wilderness: Prime Time for Strategic Culture. *Comparative Strategy* [online]. 2007, roč. 26, č. 1, s. 1-20 [cit. 2014-10-19]. DOI: 10.1080/01495930701271478. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01495930701271478>
- GRAY, Colin S. Strategic culture as context: the first generation of theory strikes back. *Review of International Studies* [online]. 1999, roč. 25, č. 1, s. 49-69 [cit. 2014-10-19]. DOI: 10.1017/S0260210599000492. Dostupné z: http://www.journals.cambridge.org/abstract_S0260210599000492
- GREENWOOD, Christopher. *Humanitarian intervention: the case of Kosovo*. Helsinki: Kluwer Law, 2002, s. 141-175.
- HILL, Christopher. *The national interest in question: foreign policy in multicultural societies*. First Edition. Oxford: Oxford University Press, 2013, xv, 315 pages. ISBN 978-019-9652-761.
- HOWLETT, Darryl. The Future of Strategic Culture. In: *SAIC* [online]. 2006 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z: <http://fas.org/irp/agency/dod/dtra/stratcult-future.pdf>

- JOHNSTON, Alastair I. Thinking about Strategic Culture. *International Security* [online]. 1995, roč. 19, č. 4 [cit. 2014-12-18]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2539119>
- KIER, Elizabeth. Culture and Military Doctrine: France between the Wars. *International Security* [online]. 1995, roč. 19, č. 4, s. 65-93 [cit. 2014-10-02]. DOI: 10.2307/2539120. Dostupné z: <http://jonathanrenshon.com/Teaching/NPS/DecisionMaking/kier.pdf>
- KIESLING, Eugenia. Strategic Thinking: The French Case in 1914 (& 1940). *Journal of Military and Strategic Studies*[online]. 2010, č. 13 [cit. 2014-09-28]. Dostupné z: <http://www.jmss.org/jmss/index.php/jmss/article/viewFile/366/387>
- KŘÍŽEK, Leonid. *Francouzská cizinecká legie*. 1. vyd. Editor Jiří Kolečko. Ilustrace Miloslav Havlíček. Praha: X-Egem, 1994, 156 s. ISBN 80-853-9555-X.
- KUHN, Anthony J. *Broken Promises: The French Expulsion of Emir Feisal and the Failed Struggle for Syrian Independence* [online]. Pittsburgh, 2011 [cit. 2014-12-25]. Dostupné z: <http://repository.cmu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1125&context=hsshonors>. H&SS Senior Honors Thesis. Carnegie Mellon University.
- KULSKI, Władysław W. *De Gaulle and the World: The Foreign Policy of the Fifth French Republic*. Syracuse (NY): Syracuse University Press, 1966. Dostupné z: <http://books.google.cz/>
- LANTIS, Jeffrey S. Strategic Culture and National Security Policy. *International Studies Review* [online]. 2002, roč. 4, č. 3, s. 87-113 [cit. 2014-10-15]. DOI: 10.1111/1521-9488.t01-1-00266. Dostupné z: <http://www.fb03.uni-frankfurt.de/45431305/Lantis-2002--Strategic-Culture-and-National-Security-Policy.pdf>
- LUIF, Paul. The Strategic Cultures of “Old” and “New” Europe. *The International Spectator* [online]. 2006, roč. 41, č. 2, s. 109-112 [cit. 2014-10-15]. DOI: 10.4324/9780203996331. Dostupné z: http://www.iai.it/pdf/book_reviews/luif.pdf
- MAGAŠ, Branka, Ivo ŽANIĆ a Paul WILLIAMS. *The war in Croatia and Bosnia-Herzegovina, 1991-1995*. Portland, Or.: Frank Cass Publishers, 2001, xxxi, 383 p. ISBN 07-146-8201-2.
- MAREK, Jaromír. Gurkhové - sveřepí bojovníci z Nepálu. In: *Český rozhlas Radiožurnál* [online]. 2009 [cit. 2014-10-26]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zzz/ zprava/563648>
- MARLEKU, Alfred. National Interest and Foreign Policy: The Case of Kosovo. *Mediterranean Journal of Social Sciences*[online]. 2013, č. 3 [cit. 2014-09-03]. DOI: 10.5901/mjss.2013.v4n3p415. Dostupné z: <http://www.mcser.org/journal/index.php/mjss/article/view/492>

MEARSHEIMER, John J. Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War. *International Security* [online]. 1990, roč. 15, č. 1, s. 5-56 [cit. 2014-12-20]. DOI: 10.2307/2538981. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2538981?origin=crossref>

MEYER, Christoph O. The Purpose and Pitfalls of Constructivist Forecasting: Insights from Strategic Culture Research for the European Union's Evolution as a Military Power. *International Studies Quarterly* [online]. 2011, vol. 55, č. 3, s. 669-690 [cit. 2014-09-02]. DOI: 10.1111/j.1468-2478.2011.00648.x. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1468-2478.2011.00648.x>

MEYER, Christoph O. *The quest for a European strategic culture: changing norms on security and defence in the European Union*. New York: Palgrave Macmillan, 2006, 211 p. ISBN 14-039-9280-0.

MISKEL, James F. National Interest: Grand Purposes or Catchphrases?. *Naval War College Review* [online]. 2002, č. 4 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <https://www.usnwc.edu/getattachment/5f4d8569-622a-4fa1-be15-fa43a6afd18f/National-Interests--Grand-Purposes-or-Catchphrases.aspx>

MURRAY, Stuart. Towards an enhanced understanding of diplomacy as the business of peace. *War fronts: Interdisciplinary perspectives on war, virtual war and human security* [online]. Oxford: Inter-Disciplinary Press, 2009, s. 117-138 [cit. 2014-09-03]. ISBN 978-1-904710-66-0.

NAYLOR, Phillip Chiviges. *France and Algeria: a history of decolonization and transformation*. Gainesville, Fla.: University Press of Florida, 2000, xviii, 457 p. ISBN 08-130-1801-3.

NEACK, Laura. UN Peace-Keeping: In the Interest of Community or Self?. *Journal of Peace Research* [online]. 1995, roč. 32, č. 2, s. 181-196 [cit. 2014-10-27]. DOI: 10.1177/0022343395032002005. Dostupné z: <http://jpr.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/0022343395032002005>

NELSEN, Brent F., Alexander STUBB. *The European Union: readings on the theory and practice of European integration*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2003, s. 19-26. ISBN 1588262316.

NESSER, Petter. How did Europe's Global Jihadis Obtain Training for their Militant Causes?. *Terrorism and Political Violence* [online]. 2008, vol. 20, issue 2, s. 234-256 [cit. 2014-10-12]. DOI: 10.1080/09546550801920758. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546550801920758>

ODSTRČIL, Michal. *Historie a současnost Francouzské cizinecké legie*. 1. vyd. Brno: M. Odstrčil, 2011, 255 s. ISBN 978-80-254-9723-4.

PHAM, J. Peter. What Is in the National Interest? Hans Morgenthau's Realist Vision and American Foreign Policy. *American Foreign Policy Interests* [online]. 2008, vol.

30, č. 5, s. 256-265 [cit. 2014-09-01]. DOI: 10.1080/10803920802435245. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10803920802435245>

Resolution 678 (1990). In: *Security Council Resolutions - 1990* [online]. 1990 [cit. 2014-11-07]. Dostupné z: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/575/28/IMG/NR057528.pdf?OpenElement>

ROSKIN, Michael G. *National Interest: From Abstraction to Strategy* [online]. PN, 1994, s. 55-67 [cit. 2014-09-03]. ISBN 978-1463687892.

RUSSELL, Greg. Machiavelli's Science of Statecraft: The Diplomacy and Politics of Disorder. *Diplomacy* [online]. 2005, roč. 16, č. 2, s. 227-250 [cit. 2014-10-27]. DOI: 10.1080/09592290590948306. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09592290590948306>

SHERMAN, Daniel J. *The construction of memory in interwar France*. London: University of Chicago press, 1999, 414 p. ISBN 02-267-5285-2. Dostupné z: <http://books.google.cz/>

SHORROCK, William I. The Origin of the French Mandate in Syria and Lebanon: The Railroad Question, 1901-1914. *International Journal of Middle East Studies* [online]. 1970, roč. 1, č. 2 [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/162437>

SCHMIDT, Karl J. The League of Nations. In: *University of Groningen* [online]. 2012 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.let.rug.nl/usa/essays/1901-/the-league-of-nations-karl-j-schmidt.php>

SKEMPERIS, Giorgios. *Strategic Culture in Post-war Europe*. Syracuse University, 2003. Dostupné z: <http://www.eliamep.gr/old/eliamep/files/05.01.pdf>.

SLOCUM, Glenn. De Gaulle and France's National Interests: La Gloire et La Grandeur. *National Defense University* [online]. 1994 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a440673.pdf>

SMITH, Anthony D. National Identity and the Idea of European Unity. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* [online]. 1992, roč. 68, č. 1, s. 55-76 [cit. 2014-10-19]. DOI: 10.1016/b978-0-08-025208-7.50006-6. Dostupné z: <http://www.clas.ufl.edu/users/ckostopo/GreekIdentity/2620461.pdf>

SNYDER, Jack L. The Soviet strategic culture: implications for limited nuclear operations : Project Air Force report prepared for the United States Air Force. *Rand Report* [online]. 1977 [cit. 2014-09-23]. DOI: R-2154-AF. Dostupné z: <http://www.rand.org/pubs/reports/R2154.html>

STENERSEN, Anne. The Internet: A Virtual Training Camp?. *Terrorism and Political Violence* [online]. 2008, vol. 20, issue 2, s. 215-233 [cit. 2014-10-12]. DOI: 10.1080/09546550801920790. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546550801920790>

THOMAS, Martin. *The French empire between the wars: imperialism, politics and society*. Manchester: Manchester University Press, 2005, 384 p. Studies in imperialism (Manchester, England). ISBN 07-190-6518-6. Dostupné z: <http://books.google.cz/>

TROITIÑO, David Ramiro. De Gaulle and the European Communities. *Proceedings of the Institute for European Studies, International University Audentes, Tallinn University of Technology* [online]. 2008, č. 4 [cit. 2014-09-02]. Dostupné z: <http://www.ies.ee/iesp/No4/Troitino.pdf>

TYRE, Stephen. Gaullism and the Algerian War. In: *University of Portsmouth* [online]. 2004 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.port.ac.uk/special/france1815to2003/chapter10/interviews/>

VÍTKOVÁ, Kateřina. Poprvé od války. Japonsko může nasadit armádu. In: *Aktuálně.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/japonsko-schvalilo-novy-vyklad-ustavy-muze-nasadit-armadu/r~50bbeb62010a11e4b5820025900fea04/>

WARLOUZET, Laurent. Charles de Gaulle's Idea of Europe. The Lasting Legacy. *KONTUR* [online]. 2010, č. 19, s. 21-31 [cit. 2014-09-05]. Dostupné z: http://www.hum.au.dk/cek/kontur/pdf/kontur_19/04%20Warlouzet.pdf

WINDROW, Martin. *French Foreign Legion Paratroops* [online]. 2013 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://books.google.cz/>

WRIGHT, Quincy. The Manchurian Crisis. *The American Political Science Review* [online]. 1932, č. 1, s. 46-75 [cit. 2014-09-04]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/info/1946441>

XUE-TONG, Yan. *Analysis of China's National Interests* [online]. 2008 [cit. 2014-09-01]. Dostupné z: http://cns.miis.edu/books/pdfs/china_national_interests.pdf

ZAMIR, Meir. *Lebanon's quest: the road to statehood, 1926-1939*. New York: I.B. Tauris, 2000, xii, 313 p. ISBN 18-606-4553-4.

Projekt diplomové práce

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií (IPS)

Daniel Dolejší

**Příčiny existence francouzské Cizinecké legie
v současnosti**

Projekt diplomové práce

jméno vedoucího práce: JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Praha 2014

Téma

Tématem práce je francouzská Cizinecká legie a příčiny její stálé existence. Cizinecká legie je mnohonárodnostní vojenskou silou, která má za úkol chránit a prosazovat francouzské zájmy mimo Francii. Mezi ekonomicky nejvyspělejšími státy světa je neobvyklé, aby jejich zájmy na mezinárodním poli hájila vojska složená především z cizinců, proto se práce bude zabývat tím, proč tato složka armády stále existuje i v současnosti. Jako důležitá součást francouzské armády se jednotky Cizinecké legie účastnily řady mezinárodních misí, často pod záštitou NATO nebo OSN. V posledních třech dekádách byli legionáři využiti například v Libanonu, v Kuvajtu, v Somálsku, v Bosně, také ve Rwandě. V důsledku francouzské koloniální minulosti a podepsání smluv o přátelství legionáři v 60. a 70. letech mnohokrát intervenovali v bývalých koloniích Francie v Africe. Legie se od svého založení v první polovině 19. století zúčastnila vojenských akcí na všech kontinentech naší planety kromě Antarktidy. Po vzniku OSN často vystupuje jako součást mezinárodních mírových sborů.

Výzkumná otázka

- Jaké byly důvody pro zakládání cizineckých legií a proč existují tyto útvary i v současnosti?
- Jaké proměnné mohou zapříčinit změny ve strategickém uvažování státu? Jsou tyto proměnné pouze racionálního charakteru?
- Jak souvisí vývoj francouzské Cizinecké legie se strategickou kulturou Francie?
- Je francouzská Cizinecká legie pro politické představitele Francie snáze přijatelným nástrojem k řešení konfliktů než užití jednotek skládajících se z rodilých Francouzů?

Hypotéza

- Současná existence francouzské Cizinecké legie je důsledkem státních zájmů Francie.
- Ke stálé existenci francouzské Cizinecké legie přispívají i kulturní aspekty Francie.

Teoretické ukotvení

Práce od sebe odlišuje dvě základní příčiny pro existenci Cizinecké legie. Prvním typem příčin jsou příčiny racionální související s politickým uvažováním čelních představitelů státu. Druhým typem jsou příčiny související s kulturními aspekty státu a s postupným budováním a změnami v národní identitě. V případě zkoumání racionálních příčin je jedním z cílů práce zjistit, zda důvodem pro stále fungování francouzská Cizinecká legie je fakt, že je politicky přijatelným nástrojem, který umožňuje vyslat pozemní jednotky tam, kde jsou zapotřebí a zároveň neriskovat ztrátu vlastních obyvatel, což by se mohlo negativně projevit například ve volebních preferencích a v kritice ze strany opozice.

Walko (1997) v souvislosti s neochotou vysílání pozemních jednotek do cizích zemí zkoumá celé období dvacátých a třicátých let, které řada autorů (Braumoeller 2010; Doenecke 1982) včetně jeho označuje jako politiku izolacionismu v USA. Jedním ze základních prvků izolacionismu je nevměšování se do cizích konfliktů, s čímž logicky souvisí i neochota vysílání vlastních jednotek do cizích zemí. Egan (2001) se mimo jiné ve svém článku o intervenci v Kosovu zabývá tím, že schválení umístění pozemních jednotek je často politicky velmi těžce akceptovatelné a dále uvádí, že vzhledem k tomuto důvodu byl v Kosovu zvolen jiný typ zásahu a to ze vzduchu, který však byl neadekvátní a vzhledem k situaci i nevhodný, jelikož pomocí vzdušného útoku nebylo možné zasáhnout v místech, kde to bylo nejvíce žádoucí. Ruys a Wouters (2005) pokládají za příklad neochoty riskovat životy vlastních vojáků případ Rwandy 1994, kde dle jejich názoru nedošlo k ozbrojené intervenci z důvodu zabití osmnácti amerických vojáků během intervence v Somálsku o rok dříve. Událostmi v Somálsku se zabývá i Glanville (2005), který zdůrazňuje reakci amerického senátora Byrda, který okamžitě po obdržení zprávy o zabití amerických vojáků žádal odvolání všech amerických jednotek ze Somálska. Traub (2010) řeší otázku iniciativy OSN The Responsibility to Protect. Píše o selhání západních mocností v oblasti Darfuru na počátku nového milénia, také dodává, že západní země raději zaplatí cizí vojáky z Afriky, než aby poslali své vlastní.

Kulturně podmíněné důvody ovlivňující činnost francouzské armády a uvažování politických představitelů budou zkoumány z pohledu teorie strategických kultur, kterou se zabývá například Gray (2007). Ten připomíná, že v souvislosti

s transformací armády jsou v dokumentech často zmiňovány proměny v kultuře. Proto je zapotřebí brát ohled i na tento aspekt. Zjednodušeně řečeno, jestliže hovoříme o strategické kultuře specifického státu, máme tím na mysli, že uvažování o potenciální hrozbě a užití síly pro politické účely má stát ovlivněné zkušeností z minulosti a geografickými změnami. Jelikož má každý stát jinou historickou zkušenost a jinou kulturu, má také svůj vlastní model vedení války. K zásadním změnám ve strategické kultuře státu nedochází často. Změny jsou většinou způsobené významnými válečnými konflikty, popřípadě jinými událostmi a jejich důsledky. Meyer (2005) v případě Francie řeší tři základní momenty. Období 2. světové války a její důsledky, pád Berlínské zdi související s rozpadem Sovětského svazu a nakonec události z 11. září 2001 spojené s teroristickými útoky v USA. Na strategickou kulturu států se zaměřuje i Johnston (1995). Ten strategickou kulturu definuje jako celek spojující polovědomé a nevědomé představy, předpoklady, kódy a skripty, které nám pomáhají definovat vnější prostředí. Také vyjasňuje, co vše můžeme zkoumat, jestliže chceme zkoumat strategickou kulturu státu. Jedná se o spisy, debaty, myšlenky vojenských představitelů, stratégů, národních elit v oblasti bezpečnosti, používané zbraně, oblasti výsadků vojsk, válečné plány, způsob vykreslování války médii, dokonce i válečnou literaturu.

Metodologie a operacionalizace

Jedná se o jednopřípadovou studii. Zkoumání příčin existence francouzské Cizinecké legie bude provedeno tak, že budu zkoumat, jak dva typy nezávislých proměnných (státní zájem a kultura státu) ovlivňovaly činnost a podobu Cizinecké legie. To bude probíhat tím způsobem, že si nejdříve na základě teorie strategické kultury určím, jaké události ve francouzské historii měly potenciál měnit kulturu státu a následně se zaměřím na to, zda během té doby docházelo k výrazným změnám ve fungování Cizinecké legie. Pokud se tato hypotéza ve většině případů potvrdí, bude možné tvrdit, že existuje korelace mezi změnami v kultuře státu a změnami uvnitř armády. Historické události neovlivňují pouze kulturu státu, ale také státní, potažmo politické zájmy. Ke změnám může docházet vlivem změny státního uspořádání, změnou panovníka, členstvím v mezinárodní organizaci, významnou bitvou, válkou či jinou událostí (např. teroristický útok). Není vyloučené, že vlivem jedné události dojde ke změně jak státních zájmů, tak kultury státu, proto jedna událost může být podstatná z pohledu zkoumání vlivu obou proměnných.

Cílem není určit, jaká z příčin je nejdůležitější, ale zjistit, zda se jejich význam měnil v průběhu vývoje Cizinecké legie a jaké příčiny jsou důvodem přetrvávající existence Cizinecké legie v současnosti. Nejdříve se proto budu zabývat tím, jak dané proměnné ovlivnily samotný vznik této složky armády. Sledováním chronologického vývoje odhalím časové úseky, které ovlivnily strategickou kulturu Francie, a budu zkoumat, zda existuje korelace mezi změnami ve strategické kultuře Francie a fungováním Cizinecké legie. V poslední fázi se budu soustředit na současnou činnost Cizinecké legie a určení motivů, které pomohou vysvětlit důvody přetrvávající existence Cizinecké legie.

Kritika zdrojů

Zdroje lze rozdělit na tři základní části. První část se zabývá historií francouzské Cizinecké legie. Těžce se hledá literatura, která by do hloubky zkoumala jejich vývoj v závislosti na daných proměnných, také jsem narazil na absenci zdrojů, které by se pokoušely vysvětlit, proč Cizinecká legie existuje ještě dnes zhruba po 180 letech po založení. Tyto informace však lze vyčíst zkoumáním jednotlivých etap a válečných konfliktů, u kterých byla Legie přítomna a následnou komparací informací získaných o stejné události od různých autorů. Je spíše nutné se zaměřit na detaily než na prvky, kterým často někteří autoři přisuzují větší důležitost (složení pluků, výzbroj apd.). Zkoumání historických událostí je důležité vzhledem k tomu, že pracuji s teorií strategické kultury, která vychází z historických i geografických změn.

Druhou skupinou zdrojů jsou akademické práce řešící problematiku strategické kultury buď z obecného hlediska, nebo se zaměřují na konkrétní období či státy. Třetí skupinu zdrojů tvoří akademické články autorů, kteří se většinou zabývají nějakým specifickým konfliktem většinou z období devadesátých let. Často zde zkoumají motivy západních zemí, mezi které lze zařadit i Francii. Na základě zkoumání motivů vyspělých zemí pro vyslání nebo naopak nevyslání vlastních vojsk do cizích zemí bude možné určit racionální motivy, které pravděpodobně vedou Francii k zachování Cizinecké legie, jakožto poměrně nestandardní součásti armády vyspělé země.

Obsah

Práce bude obsahovat informace z historie a především současnosti Cizinecké legie, na kterých bude možné demonstrovat, že v danou chvíli došlo k určité změně (role Legie uvnitř armády Francie, místa nasazení, výcvik jednotek, začátky budování společné identity apd.). Tyto změny budou zkoumány z pohledu státních zájmů a teorie strategické kultury. Na základě toho bude možné určit, jaké aspekty jsou příčinou současné podoby a existence Cizinecké legie.

Osnova

- Úvod
 - Teorie strategické kultury
 - Definice státních zájmů
 - Události, které způsobily změny v kulturních aspektech Francie a jejich vliv na fungování Cizinecké legie
 - Vývoj státních zájmů Francie a jejich dopad na Cizineckou legii
 - Příčiny existence Cizinecké legie v současnosti
- Závěr

Seznam zdrojů

EGAN, Patrick T. The Kosovo Intervention and Collective Self-Defence. *International Peacekeeping*. 2001(3). [cit. 2013-05-15]

GLANVILLE, Luke. Somalia Reconsidered: An Examination of the Norm of Humanitarian Intervention. *The Journal of Hummanitarian Assistance* [online]. 2005, 16 [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: <http://sites.tufts.edu/jha/archives/98>

GRAY, Colin S. Out of the Wilderness: Prime Time for Strategic Culture. *Comparative Strategy* [online]. 2007-05-08, vol. 26, issue 1, s. 1-20 [cit. 2013-06-03]. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01495930701271478>

GRAY, Colins. Strategic culture as context: the first generation of theory strikes back. *Review of International Studies*[online]. 1999, č. 25 [cit. 2013-06-03]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/20097575>

GREGORY, Shaun. *French defence policy into the twenty-first century: the Gaullist legacy*. 1. éd. "Quadrige" après mise à jour. New York: St. Martin's Press, 2000, xiii, 260 p. ISBN 03-336-9832-0.

HORA, Karel. *Moje matka cizinecká legie*. Toronto: 68 Publishers, 1977, 330 p. ISBN 08-878-1031-4.

CHILDS, Peter a R.J. WILLIAMS. *Introduction To Post-Colonial Theory*. 1997. Dostupné z: <http://www19.homepage.villanova.edu/silvia.nagyzekmi/teoria/childs%20postcolonial.pdf>

ICISS. The Responsibility To Protect. *The International Development Research Centre* [online] 2001. [cit. 2013-05-15] ISBN 0-88936-960-7. Dostupné z: <http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf>

JOHNSTON, Alastair Iain. *Thinking about Strategic Culture*. 1995. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2539119>

KŘÍŽEK, Leonid. *Francouzská cizinecká legie*. 1. vyd. Editor Jiří Kolečko. Ilustrace Miloslav Havlíček. Praha: X-Egem, 1994, 156 s. ISBN 80-853-9555-X.

KUDRNA, Ladislav. *Bojovali a umírali v Indočíně: první vietnamská válka a Čechoslováci v cizinecké legii*. Praha: Naše vojsko, 2010, 399 p. ISBN 80-206-1099-5.

LEBRANCHU, Marylise. *La Légion Etrangère, corps d'élite, au 21ème siècle Marylise Lebranchu*. 2010. Dostupné z: http://www.lesinfluences.fr/IMG/pdf/rapport_legion_lebranchu.pdf

MACDONALD, Peter. *Cizinecká legie*. Vyd. 1. v Našem vojsku. Praha: Naše vojsko, 2004, 191 s. ISBN 80-206-0714-5.

MARTEL, Sous la dir. de André. *De 1940 à nos jours: the Gaullist legacy*. 1. éd. "Quadrige" après mise à jour. Paris: Pr. Univ. de France, 1997, x, 171 p. ISBN 978-213-0489-092.

MEYER, C. O. Convergence Towards a European Strategic Culture? A Constructivist Framework for Explaining Changing Norms. *European Journal of International Relations* [online]. 2005-12-01, vol. 11, issue 4, s. 523-549 [cit. 2013-06-03]. Dostupné z: <http://ejt.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/1354066105057899>

ODSTRČIL, Michal. *Bitva cizinecké legie: Biên Biên Phú*. Vyd. 1. Editor Jiří Kolečko. Ilustrace Miloslav Havlíček. Brno: M. Odstrčil, 2012, 255 s. ISBN 978-80-260-0883-5.

ODSTRČIL, Michal. *Historie a současnost Francouzské cizinecké legie*. 1. vyd. Brno: M. Odstrčil, 2011, 255 s. ISBN 978-80-254-9723-4.

POSNER, Theodore Robert. *Current French security policy: the Gaullist legacy*. New York: Greenwood Press, 1991, x, 171 p. ISBN 03-132-7934-9.

R2Pcs. *ICRtoP* [online]. 2006 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://www.responsibilitytoprotect.org/files/R2Pcs%20Frequently%20Asked%20Questions.pdf>

SULLIVAN, Patricia a Michael KOCH. *Military Intervention by Powerful States, 1945-2003*. *Journal of Peace Research*, 2009. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25654465>

TENBERGEN, Rasmus. Bombs for Human Rights? Humanitarian Intervention in Kosovo. *Leadership Development* [online]. 2001 [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.rasmus-tenbergen.de/publikationen/Bombs%20for%20Human%20Rights.pdf>

WESTERN, John. Sources of Humanitarian Intervention: Beliefs, Information, and Advocacy in the U.S. Decisions on Somalia and Bosnia. *International Security* [online]. 1999(1) [cit. 2013-05-14]. Dostupné z: <http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/western1.htm>